

سیر تحول ساختار کنشگری سازمان‌های تروریستی

سعید نوکلی^۱

علی ثابت^۲

تاریخ پذیرش نهایی: ۹۵/۱۲/۱۸

تاریخ دریافت: ۹۵/۹/۲۸

فصلنامه‌ی مطالعات راهبردی ناجا / سال اول / شماره دوم - زمستان ۱۳۹۵

چکیده

سازمان‌های تروریستی مدرن به سوی ساختار شبکه‌ای و غیرمتمرکز گرایش دارند. این سازمان‌ها از ساختار سلسله‌مراتبی به سوی ساختار شبکه‌ای و پویا تغییر جهت داده‌اند. القاعده تا ۱۱ سپتامبر از ساختار سلسله‌مراتبی بهره می‌گرفت، ولی پس از حمله آمریکا به افغانستان، به بازسازی سازمان خود پرداخت و از ساختار متمرکز به ساختار غیرمتمرکز و شبکه‌ای تمایل یافت. داعش دو ساختار اداری و تروریستی دارد. ساختار اداری آن متمرکز و سلسله‌مراتبی با رهبری منسجم بالا به پایین و سازمان تروریستی آن غیرمتمرکز و خودگردان است و براساس راهنمایی‌های ایدئولوژیک و پیام کاریزماتیک و حیات سلولی هسته‌های خودگردان و خودکفا به انجام عملیات مشغول است. متحدان داعش نیز با اعلام بیعت با آن بر مبنای راهبرد ایدئولوژیک، اهداف عملیاتی خود را انتخاب و به انجام آن مبادرت می‌کردند. در نهایت سازمان‌های تروریستی مدرن به مرور ساختار خود را از سلسله‌مراتبی و متمرکز به سوی ساختار غیرمتمرکز، شبکه‌ای و خودگردان سوق دادند.

کلید واژه‌ها

سازمان تروریستی، ساختار، القاعده، داعش، پیام کاریزماتیک

۱. استادیار امنیت ملی دانشگاه جامع امام حسین(ع).

۲. دکتری فلسفه-کلام، عضو هیات علمی دانشگاه جامع امام حسین(ع).

مقدمه

فرایند حیات مجرمانه امنیتی در جوامع بشری متناسب با ضریب تجارب، هوشمندسازی جامعه و نظام کنترل جمعیت و مهندسی امنیتی- اجتماعی (امنیت هوشمند مردم‌نهاد) همواره با فراز و فرود جدی مواجه بوده است. از ویژگی‌های حیات مجرمانه (امنیتی) بهره‌برداری از خوانش و پایش و رصد محیط تعاملی شبکه حیاتی مجرم است. در واقع، مجرم همواره تلاش دارد در قالب رشد و پیروسی در هاضمه جامعه خود و از بستر آن به نحو مقتضی تغذیه کند و به حیات خاص خود ادامه دهد. نمونه حیات مجرمانه، حیات سلولی و پیروسی تروریستی است که پس از حادثه تروریستی مشکوک سپتامبر همواره در وضعیت «عدم قطعیت» به سر می‌برد. تروریسم در محیط تعاملی، زمانی که در وضعیت «عدم قطعیت» قرار می‌گیرد، دچار کنش‌هایی در حیاتش می‌شود:

۱. حیات مجرمانه تروریسم دچار دگردیسی می‌شود.
۲. امنیت این حیات تأویلی می‌شود.
۳. تروریست در فرایندی پیچیده از شبکه ذاتی جامعه خود به نحو مطلوبی بهره‌برداری می‌کند.
۴. تروریسم به موجودی «یادگیرنده» تبدیل می‌شود.
۵. الهام‌بخشی به تروریسم از طریق پیام «کاریزماتیک»، بن‌مایه اعتقادی کنشگری گروه و عناصر را مدیریت می‌کند.

بر این اساس سازمان و ساختار تروریسم دچار تحول اساسی می‌شود. تجارب و اسناد به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که شرایط عدم قطعیت و پیام کاریزماتیک دو عنصر بنیادین در تغییر رویکرد سازمانی و ساختاری تروریسم فعلی در دنیا هستند. این مقاله با استفاده از روش توصیفی- تحلیلی به تحلیل پدیده مورد نظر پرداخته است.

سبک‌شناسی تروریسم

تروریسم در حال حاضر در منطقه غرب آسیا محصول مشترک تجارب جغرافیایی و اجتهادی مجموعه‌ای از مؤلفه‌های تأثیرگذار در روند شکل‌گیری آن است. خاستگاه ایدئولوژیک و ضریب آن، جغرافیای کنشگران تروریستی و تجارب میدانی و محیط تعاملی هر یک از این سازمان‌ها مؤید سبک و مدرسه تروریستی است. منظور از سبک، فرم‌اسیون ساختار

ذهنی، محیطی و آموزه‌هایی است که براساس مدل حیات در محیط تعاملی و فعالیت‌های ضد تروریستی و ضد اطلاعاتی سازمان مبارزه با تروریسم دنبال کرده‌اند. تروریسم به اصطلاح «جهادی» در سه نقطه فرهنگ، مشرب و جغرافیا خود را متجلی کرده است:

۱. حوزه جنوب شرق و شبه‌قاره با تأکید بر افغانستان و پاکستان؛
  ۲. خاورمیانه و شمال آفریقا با تأکید بر مصر، لبنان، فلسطین، سومالی و سودان؛
  ۳. حوزه آسیای مرکزی و قفقاز و شبه‌جزیره بالکان، چین، بوسنی، کوزوو و سنجک.
- باید توجه کرد هسته اولیه نهران و پنهان کنشی و اقدامات تروریستی میان جامعه اسلامی اهل سنت به ظاهر از «القاعده» شروع می‌شود؛ اما در فراز و فرودهای بعدی، مدارس مختلف از جمله مدرسه فکری و تنظیمی «الجهاد» مصری به رهبری ایمن الظواهری و عبدالله عزام، به عنوان ایدئولوگ فکری و تنظیمی القاعده، تأثیرگذار بوده‌اند. مدرسه فکری و تنظیمی شامات (عراق، سوریه، اردن و لبنان) نیز که پایه‌گذار آن ابومصعب الزرقاوی است، در این فرایند شکل‌گیری بی‌تأثیر نبوده است. علاوه بر این از طریق حوزه «یارگیری و سربازگیری» خارج به درون، انبوهی از تجارب دانشی در حوزه سازمان و ساختار و ... مبارزه و حیات در شرایط «عدم قطعیت» توسط همین نیروهای داوطلب خارجی به شبکه دانشی سازمان‌های تروریستی انتقال یافته است. اما باید دانست سازمان تروریستی «داعش» اکنون توانسته است آخرین نمونه و مدل سازمان تروریستی متعددالوجه سازمان و ساختار را ابداع کند. این گروه با پیوندی وثیق با تجاری که بدان اشاره شد، توانسته با به کارگیری کادر و سازمان حزب بعث عراق مدل بعثی-القاعده‌ای داعشی را سامان دهد. در این مقاله سازمان تروریستی القاعده به صورت پایلوت بررسی شده است تا از قبل این نمونه، تصویری از روند شکل‌گیری و ساختاری کنش تروریستی سازمان‌های مشابه ارائه شود.

سیر تحول ساختار

سازمان‌های تروریستی مدرن به سوی شبکه‌های توزیع‌شده گرایش دارند، زیرا این نوع ساختار توانایی بیشتری برای بقا به آنها می‌دهد. سازمان غیرمتمرکز مبتنی بر اصول متفاوت با ساختار متمرکز سنتی است. در تقسیم‌بندی سازمان‌های تروریستی و القاعده و داعش، فراینده حیات مجرمانه به عنوان پارادایم تروریستی جدید نام‌گذاری شده است.

گروه‌های تروریستی غالباً از دو نوع ساختار استفاده می‌کنند: اول، «انتقام‌جویان گرگ تنها» که کاملاً مستقل ولی تحت تأثیر ایدئولوژی و مسائل شخصی خود عمل می‌کنند. دوم، ارتش تروریست‌ها یا سازمان کادر فرماندهی که توسط سازمان تروریستی کاملاً آموزش دیده‌اند و ارتباط تشکیلاتی دارند (Stern, J., ۲۰۰۳: ۱۴۱). دیدگاه‌های گوناگونی درباره ساختار سازمان‌های تروریستی از جمله القاعده و داعش وجود دارد که عبارت‌اند از: سلسله‌مراتبی،^۱ شبکه‌ای^۲ (شبکه ارگانیک،^۳ شبکه تکمیلی،^۴ شبکه الکترون آزاد،^۵ شبکه به‌هم‌پیوسته،^۶ شبکه تخصصی^۷ و پویا^۸).

روش سلسله‌مراتبی

معمولاً در سازمان‌های قانونی برای جوابگویی، از قدرت عمودی و کسب اطلاعات با افزایش قدرت در نردبان سازمان استفاده می‌شود (Poland, ۲۰۰۵). توانایی القاعده در هدایت چند عملیات هم‌زمان مانند پنتاگون و ساختمان تجارت جهانی در ۱۱ سپتامبر و پشتیبانی مالی بن لادن از سازمان نشان‌دهنده ساختار مدیریت‌شده اهداف هسته‌ها بود. در آن زمان نیز مقامات آمریکایی رهبری بالا به پایین را در القاعده جاری می‌دانستند. در دوران سلسله‌مراتبی، القاعده سه سطح داشت: اول، بن لادن به عنوان امیر و رهبر سازمان؛ دوم، شورای مشورتی که جمعی از رهبران نظامی و اداری از عربستان سعودی، عراق، یمن و ... بودند (Finemann, M. et al., 2001: 23)؛ سوم، کمیته‌های عملیاتی شامل نظامی، فتوا، رسانه و تبلیغات و تجارت.

کمیته نظامی شامل امنیت داخلی، استخدام نیرو، حفاظت رهبران و حفاظت سازمان از نفوذ دشمن بود (National Commission on Terrorist Attacks – upon the United States, 2004). کمیته فتوا یا کمیته مذهبی - حقوقی (Shultz, R, 23 March 2005) یا کمیته شریعت و سیاسی، دستورالعمل مذهبی را صادر و اقدامات القاعده را توجیه می‌کرد و توضیح می‌داد.

1. Hierarchical
2. Network
3. Organic Network
4. Franchised Network
5. Free Electron
6. Interconnectedness
7. Specialization
8. Dynamic Paradigms

کمیته تبلیغات و رسانه اخبار و اطلاعات، پشتیبان اهداف سیاسی و نظامی برای مردم بود. کمیته تجارت به جمع‌آوری پول از طریق جنایت، فعالیت مالی و تجاری و هدایای خیریه می‌پرداخت (Stern, J., 2003: 272). همچنین القاعده شبکه جهانی خیریه، بانک و شرکت مانند وادی العقیق، شرکت بین‌المللی لادن (واردات - صادرات)، سرمایه‌گذاری تبا (سرمایه‌گذاری ارزی)، ساخت و ساز هجرت (پل و راه‌سازی) و ثمار المبارک (کنجد، بادام و غلات) ایجاد کرد (Feuer, A., 2001). در شبکه مالی القاعده ارتباط محدودی بین سرمایه‌گذاران اصلی و مدیران مالی وجود داشت. بیشترین ارتباط از بالا به پایین با سطح پایین‌تر بود (Robb, J., 2004). حقوق اعضای القاعده و مدیران تهیه‌کننده پول در خارج کشور توسط دفتر پرداخت حقوق تأمین می‌شد (Wordiq, 24. June 2006).

در ساختار سلسله‌مراتبی القاعده، چهار رتبه نیرو انسانی وجود داشت (Hoffman, B., 2003b): اول، کادر حرفه‌ای: اعضای اختصاصی و قابل اعتماد که دقیق انتخاب شده، آموزش دیده و براساس دستورالعمل خاص آماده شده‌اند. دوم، آماتورهای آموزش دیده که هنگام عملیات توسط القاعده حمایت مالی می‌شوند تا مأموریت خود را انجام دهند. سوم، چریک‌های همفکر: توسط القاعده آموزش می‌بینند و آماده عملیات در ازبکستان، اندونزی و چین یا سایر مکان‌ها می‌شوند. چهارم، پیاده‌نظام و حامیان اجرایی: اعضای عمومی که با مدیران میانی ارتباط دارند و همچنین به عنوان منبع جذب نیرو استفاده می‌شوند.

انواع گوناگون سازمان سلسله‌مراتبی یا تمرکزی وجود دارد (Pillar, 2004). به راحتی نمی‌توان گفت چه مقدار از سلسله‌مراتب در یک سازمان پنهان باید باشد. تصمیم‌گیری کلیدی درباره عملیات‌ها در بالاترین سطح سلسله‌مراتب یک سازمان انجام می‌گیرد (Rangstorp, 1994) و اجراییات آن را مسئولان ارشد هماهنگ می‌کنند. برای مثال در بالاترین مرجع تصمیم‌گیری، فراخوانی برای حمله به کشورهای همکار با ائتلاف آمریکا برای حمله به عراق، قبل از بمب‌گذاری در مادرید اعلام و توسط هواداران القاعده انجام شد (Brynjar and Hegghammer, 2004). موضوع مهم در ساختار سلسله‌مراتبی، کنترل است؛ یعنی واحدهای عمل‌کننده در سلسله‌مراتب فرماندهی عمل می‌کنند و کنترل بر اقدامات آنها وجود دارد؛ در حالی که هسته‌های تروریستی در اروپا تحت کنترل سلسله‌مراتب عمل نمی‌کنند و به صورت پراکنده و بدون کنترل اقدام می‌کنند.

روش شبکه‌ای

با فشار و اقدامات ضد تروریستی علیه القاعده و وابستگانش، سازمان آنها به سوی غیرمتمرکز (Pillar, 2004)، غیرسلسله‌مراتبی (Langdon, 2003) و شبکه‌ای شدن (Clarke, 2004) جهت‌گیری کرد. ساختار سایر گروه‌های تروریستی جدید نیز به سمت شبکه‌ای‌محور جهت یافت (11: Brent, 2003). مدارک موجود نشان می‌دهد پس از ۱۱ سپتامبر ساختار شبکه‌ای برای القاعده بهترین ساختار است (McAllister, 2004) چون ساختار منعطفی است (McMahon, 2006). ساختار القاعده شبیه شبکه مقیاس آزاد^۱ است. این ساختار به القاعده اجازه می‌دهد گروه‌های ارتباطی غیرمتجانس داشته باشد و اطلاعات و تصمیم‌گیری در شبکه به همان اندازه رهبران در سازمان سلسله‌مراتبی تأثیرگذار باشد. صرف نظر از نوع شبکه، شبکه‌ها به عنوان منبع توزیع‌کننده بسیار مؤثری بین گروه‌ها عمل می‌کنند (Berkowitz, 1988 Wellman and)؛ بنابراین پس از ضربه به منابع مالی و هسته‌های القاعده، سازمان کارکرد خود را از دست نداد. شبکه‌ها منعطف‌اند و به وقایع بیرونی به سرعت عکس‌العمل نشان می‌دهند. این نوع ساختار به القاعده اجازه بقا داد و کماکان به عنوان تهدیدی برای دشمنانش باقی ماند. مطالعات درباره شبکه، ضعیف بودن شبکه مقیاس آزاد را برای القاعده نشان می‌دهد؛ زیرا این شبکه بیش از ۱۵ درصد ارتباط درونی گروه را نمی‌تواند فعال کند که برای القاعده موفقیت محسوب نمی‌شود (Barabási, 2004).

حال سؤال این است که القاعده با ساختار سازمان قطعه قطعه، چگونه می‌تواند عملیات منسجم انجام دهد؟ پژوهشگران می‌گویند توانایی سازمان القاعده در عملکرد مؤثر به توان و انسجام ایدئولوژیک آن و پیروی از اسلام برمی‌گردد (Zimmerman, 2004)؛ به این معنی که جهاد و راهنمای منسجم و اهداف مشترک و مشابه بین هسته‌ها، آنها را به سوی هدف مشخص راهنمایی می‌کند و در نتیجه بدون وجود سلسله‌مراتب متمرکز، هسته‌ها وظیفه و اهداف خود را پیدا می‌کنند. برای مثال، ایده ضدغربی؛ ثابت و تغییرناپذیر است (Halliday, 2002)؛ بنابراین هر هسته تروریستی امکان همسان‌سازی خود با آن ایده را در درون سازمان دارد. بن‌لادن بیش از آنکه رهبر سازمان باشد، رهبر روحانی و ایدئولوگ بود (Raufer, 2003).

مدل‌های رهبری درون شبکه‌ای نمی‌تواند مانند روش سلسله‌مراتبی عمل کند. اخبار و اطلاعات در شبکه توسط شبکه عصبی جمع‌آوری و بررسی می‌شود. این شبکه عصبی گردش اخبار غیرمستقیم را بین گروه‌ها برقرار می‌کند و آنها نیز آن را با شرایط خود منطبق

1. Scale-free Network

و از آن بهره‌برداری می‌کنند (Davallo and Naïm, 1991). القاعده هم می‌تواند از این رویکرد استفاده کند: توانایی اجازه‌گردش یکطرفه اخبار به هسته‌ها از منابع مورد وثوق نسبت به سایر منابع که باعث درک اهداف سازمان می‌شود. ساختار شبکه‌ای ارتباط رهبر با هسته‌ها و قطب‌ها را کم می‌کند و القاعده به عنوان ایدئولوگ و پیشتاز سازمان، با این روش رابطه گسترده‌ای با هسته‌ها و قطب‌ها دارد و قدرت سازمانی خود بر آنها را حفظ می‌کند و در عین حال امکان تصمیم‌گیری مؤثر را نیز به آنها می‌دهد.

القاعده از یک سازمان کادر فرماندهی به سوی شبکه‌ای پیش رفت و به تعبیری، سازمان دوگانه را انتخاب کرد؛ زیرا در محیط حقوقی-امنیتی عمل می‌کند (Frerichs, N., 2004: 8-15). سازمان القاعده دارای تعدادی هسته‌های عملیاتی بدون تصمیم‌گیری مرکزی و بدون سازمان سلسله‌مراتبی و رسمی است (Denécé, E., 2004). پژوهشگران زیادی اعتقاد دارند که القاعده با دو ساختار عمل می‌کند: یکی، ساختار عمودی، رسمی و سلسله‌مراتبی برای القاعده مرکزی و دیگری، منعطف، افقی و آزاد برای سازمان‌های تروریستی وابسته به القاعده مرکزی (Smith, P., 2002: 33-46). القاعده ساختار رهبری برای جهت‌دهی راهبردی و پشتیبانی تاکتیکی از شبکه افقی هسته‌های جدا جدا و سازمان‌های وابسته به خود دارد (Gunaratna, R., 2002: 73).

۱. شبکه ارگانیک

ساختار منعطف و قابل تطبیق القاعده همه معیارهای سازمان ارگانیک را دارد. سازمان بدون مرز یعنی ورای مرزهای داخلی و خارجی نیز برانزده سازمان القاعده است (Robbins, S.P. & Coulter, M., 2005). دابیوس و تورتون (۲۰۰۲) سازمان را از منظر شبکه تحلیل می‌کنند و می‌گویند چون شبکه‌ها ارتباطات ثابت با افراد دارند، در نتیجه منابع، ظرفیت‌ها و توانمندی‌هایشان براساس فرایند خارجی بیش از فرایند داخلی توسعه می‌یابد (Dubois, A. & Torvatn, T., 2002). شبکه‌ها، نهادهایی اجتماعی هستند که مستقیم یا غیرمستقیم توسط گره‌هایی به یکدیگر متصل می‌شوند (Raab, J. & Milward, B., 2003) که عکس‌العملی به محدودیت‌ها، ناکارایی و خشکی ساختار سلسله‌مراتبی است. شبکه مجموعه‌ای از گره‌های بسیار مترکم بین رهبران (برای فعالیت‌ها را تعیین می‌کنند)

1.Hubs

2. Dubois, A. & Torvatn, T.

و اعضای پیرامونی با تعامل و ارتباطات آزاد است (Williams, P., 2001: 66). گروه‌ها می‌توانند واحدها، کارگروه‌ها، بخش تابعه یا موارد دیگر باشد که از طریق کانال ارتباطی به یکدیگر متصل می‌شوند. در سازمان القاعده گروه‌های حیاتی شامل قطب حمایت از رهبری و لایه‌هایی می‌شوند که غیرمستقیم با تعداد زیادی از اعضای سازمان ارتباط دارند (Garreau, J., 2001: 1).

از دسامبر ۱۹۹۱ تا می ۱۹۹۶ که بن لادن در خارطوم (سودان) بود، شبکه‌ای جهانی از سازمان‌های تروریستی در اطراف القاعده ایجاد کرد. این شبکه‌ها به عنوان مجموعه‌ای از گروه‌ها محسوب می‌شدند که به عنوان هسته‌های القاعده، از طریق کانال ارتباطی با یکدیگر متصل بودند. ارتباط بین هسته‌های القاعده ضعیف است تا از نفوذ دشمن جلوگیری شود و اگر هسته‌ای (شامل ۲ تا ۱۵ نفر) ضربه بخورد، به سایر سازمان منتقل نشود (Cooley, J.K., 1999: 40). همچنین هسته‌ها ظرفیت بازحیایی خود را دارند تا با تغییرات محیط خارجی تطبیق پیدا کنند (Gunaratna, R., 2002: 14).

۲. شبکه تکمیلی القاعده^۱

تروریست‌های متخصص، القاعده را مرکز تروریستی ندانسته بلکه آن را یک انتخاب ایدئولوژیک می‌دانند. جنگجویان تروریستی القاعده در ۶۸ کشور عمل می‌کنند (The Economist, International, 2004: 49). شبکه‌های تکمیلی القاعده در اقصی نقاط دنیا، دستورالعمل، راهنمایی و فقط گاهی بودجه خود را از القاعده دریافت می‌کنند، ولی به طور مستقل از یکدیگر عمل می‌کنند (Miller, M. & File, J., 2001). این گروه‌ها برای یادگیری تکنیک‌های القاعده با آنها تماس دارند (Farah, D. & Finn, P., 2003). مایکل پیلزبری، مشاور تروریسم پنتاگون، می‌گوید: صدها وابسته تکمیلی القاعده تمایل به انجام عملیات با نام سازمان مشهور و ممتاز القاعده دارند (Beauchamp, R. et al., 2004). ارتباطات بین این گروه‌ها سلسله‌مراتبی نیست، بلکه اختیاری است. القاعده رهبری سازمان را دارد و سایر گروه‌ها مانند جماعت اسلامی، جهاد اسلامی مصر، ابوسیف (فیلیپین)، هسته‌های سلفی در آفریقا، اروپا و آمریکا و... همکاران آن هستند (Spyer, J., 2004). القاعده گروه حرفه‌ای، متخصص و ویژه است با سازگاری دوجانبه (همکاری با ارتباطات ساده و غیررسمی) در محیط پیچیده و امنیتی (Beshears, F., 2005).

۳. شبکه الکترون آزاد القاعده

در شبکه تکمیلی بعضی انواع ارتباط بین دو گروه یا هسته وجود دارد؛ در حالی که در سازمان غیررگانیکی هیچ‌گونه ارتباط سازمانی بین هسته‌ها یا افراد یا گروه‌ها وجود ندارد. افراد یا گروه‌ها اطراف القاعده همچون الکترون دور هسته اتم می‌گردند. بعضی محققان آن را گروه‌های وابسته القاعده می‌گویند که عمدتاً در جهان اسلام یا کشورهایی با جوامع اسلامی عمل می‌کنند (Gunaratna, R., 2002). نیرو و قوه ویژه جذابیت بین سایر گروه‌ها و القاعده، ایدئولوژی است. اگر یکی از اعضای اصلی یا رهبر گروه کشته یا دستگیر شود، ارتباطش با القاعده از بین نمی‌رود، چون گروه یا افراد به سوی قدرت ایدئولوژیک تغییر جهت می‌دهند (Gunaratna, R., 2004: 91-100). بنابراین رهبری گروه بیش از آنکه فرماندهی سازمانی باشد، به صورت شهودی و معنوی است. بعضی مدعی هستند القاعده بیش از یک سازمان مهلک، یک ایدئولوژی مرگ‌آور است (Burke, J., 2004) چه بن لادن باشد یا نباشد.

مثالی برای الکترون آزاد (گرگ انتقام‌جو تنها) حمله یک مهاجر پاکستانی به افسران سیا در ۱۹۹۳ یا شلیک تک‌تیرانداز در واشنگتن در پاییز ۲۰۰۲ با ترکیبی از انگیزه‌های شخصی و سیاسی است (Stern, J., 2003: 172). این نوع سازمان، دارای توانمندی ماهرانه و مستقل مبتنی بر مجموعه جهانی با ملیت‌های متفاوت است که هر کدام سهم خاصی در آن دارند. منابع و ظرفیت‌های القاعده، توزیع شده و تخصصی است. مجموعه بزرگی از اعضا، تولیدات، منابع، مردم و اطلاعات بین واحدها وجود دارد و آنها درگیر فرایند پیچیده همکاری و هماهنگی در محیط تصمیم‌سازی سهم‌بندی شده هستند (Bartlett, C.A. & Goshal, S., 2002: 102).

۴. شبکه به هم پیوسته^۲

به هم پیوستگی در سازمان با استفاده از تحلیل شبکه اجتماعی امکان پذیر است (Wasserman and Faust, 1994). انواع زیادی از سازمان‌های به هم پیوسته وجود دارد، ولی در سازمان پنهان، ساختار سلولی در گروه‌های کوچک ۴-۶ نفره آشنا با یکدیگر تشکیل یک محفل^۳ می‌دهند و یکی از اعضای هسته با هسته‌های دیگر در تماس است (Siegel, A., 2005). ارتباط در سازمان‌های پنهان یکی از معضلات است؛ زیرا از یک طرف ابزار شراکت، اطلاعات و منابع است و از طرف دیگر در صورت دستگیری فردی، به سایر افراد مرتبط با او نیز سرایت

1. Free Electron
2. Interconnectedness
3. Clique

می‌کند. برای رفع این مشکل باید به میانگین تعداد ارتباط هسته با اعضای شبکه در خارج از هسته خود توجه کرد. به‌هم‌پیوستگی به میانگین تعداد ارتباطات حداقلی واحدهای وظیفه‌ای در یک سازمان با سایر واحدهای مشابه خود می‌گویند. برای مثال الزرقاوی سازمان غیرمتمرکز با به‌هم‌پیوستگی ایجاد کرد (Lopez, 2005). این نوع سازمان فاقد کنترل مناسب در سازمان است.

۵. شبکه تخصصی^۱

سطح تخصصی حرفه‌ای در یک گروه به دامنه‌ای از وظایف واحدها یا هسته‌های به‌هم‌پیوسته، بستگی دارد. سازمان تروریستی موفق نیازمند تخصص در خرید تسلیحات، افزایش بودجه، جمع‌آوری اطلاعات، جذب و استخدام نیرو، تبلیغات و روابط رسانه‌ای، آموزش، ساخت بمب و حفظ امنیت است. محدودیت تخصصی در سازمان‌های غیرمتمرکز وجود دارد. به دلیل خطر بالای امنیتی برای هسته‌ها نمی‌توان از هر متخصصی استفاده کرد؛ بنابراین هر هسته که متخصصین مناسب داشته باشد باید بقیه هسته‌ها نیز از آن استفاده کنند.

۶. روش پویا

القاعده به عنوان نهاد پویا، دارای هسته‌های خودمختار، با حداقل ارتباطات است که غیرمستقیم با یکدیگر برای رسیدن به هدف عمل می‌کنند. این دیدگاه مورد تأیید پژوهشگرانی است که می‌گویند سازمان شبکه‌محوری با انعطاف، پویایی لازم را برای القاعده ندارد (Carley, M., et al., 21 Nov. 2004). بعضی این سازمان را با نهاد زیستی مقایسه می‌کنند: هسته‌های اسلامی همچون قارچ پس از باران می‌رویند؛ در زمین مشابه رشد می‌کنند؛ ریشه‌هایشان در زیرزمین به یکدیگر متصل می‌شوند؛ همه این قارچ‌ها کم و بیش به یکدیگر شبیه هستند؛ همه هسته‌ها خودمختارند؛ به ندرت با یکدیگر عمل می‌کنند؛ به رده بالا پاسخگو نیستند؛ منطف‌اند؛ تکامل تقلیدی از میان پاسخ‌ها به رویدادهای بیرونی مانند برخورد نظامی دارند؛ سرانجام اینکه این‌گونه هسته‌ها به طور مؤثری بقا دارند و زنده می‌مانند.

همچون سازمان شبکه‌ای، ایدئولوژی بیشترین اهمیت را برای حفظ وابستگی درون نظام پویا دارد. به دلیل فقدان رهبری در خارج هسته‌ها، تنها چیزی که می‌تواند آنها را با سازمان هم‌نوا کند، ایدئولوژی است. القاعده نظام خودسازمان‌دهنده دارد که جذب افراد جدید را فقط با مرز ایدئولوژیک انجام می‌دهد (Hutchison, 2010). نظام پویا نیز مانند شبکه بر مبنای افراط‌گرایی عمل می‌کند. بن لادن به عنوان ایدئولوگ با تمرکز بر افراد معتقد مذهبی، خشم و پرخاشگری آنها را به سوی غرب سوق داد تا با ایجاد هسته خود، جهاد شخصی خود را با توجه به اهداف القاعده انجام دهند.

بزرگ‌ترین مشکل استفاده نکردن القاعده از شبکه‌محوری را می‌توان در عدم شفافیت و اطلاعات در دسترس شبکه بیان کرد. هیچ‌کس نمی‌تواند درباره قوت ارتباطات بین گروه‌ها اطمینان داشته باشد. روش پویا، ارتباط بین هسته‌ها را مهم نمی‌داند. هسته‌ها بر یکدیگر نفوذ دارند، ولی در نهایت مستقل‌اند و فقط با اهداف عمومی و ایدئولوژی مرزشان با هم معلوم می‌شود. دستورالعمل آموزشی القاعده این باور را القا می‌کند که افراد جذب‌شده جدید را با اعتمادسازی آموزش دهید بدون اینکه هویت‌تان بر یکدیگر معلوم شود. این مسئله نشان می‌دهد که ارتباط مستقیم بین افراد و هسته‌ها موقت و در صورت نیاز است، در حالی که در روش شبکه‌ای ارتباط همیشه وجود دارد (Carley, M., et al., 21 Nov. 2004).

ساختار القاعده

بعد از آنکه بن لادن افغانستان را ترک کرد و به سودان رفت، در اوایل ۱۹۹۰ سازمان خود را به عنوان سازمان خیریه تأسیس کرد و با سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، کشاورزی و تجارت، پشتیبانی مردمی و قبایل آن منطقه را به دست آورد (Gallab, A., 2008: 127). این سازمان از حمایت و پشتیبانی دولت‌های اسلامی به ویژه عربستان سعودی و پاکستان و همچنین ایالات متحده آمریکا برخوردار بود. در سال ۲۰۰۰ ایمن ظواهری سازمان «جهاد اسلامی مصر» را با سازمان القاعده ادغام کرد و به شخص دوم این تشکیلات تبدیل شد. خاستگاه اصلی القاعده را باید «وهابیت» برشمرد که خود ریشه در جنبش سلفی، مذهب حنبلی و پیروان اهل حدیث دارد (سایت الوقت، ۱۳۹۳/۱۰/۲۲). القاعده در نیمه دهه ۱۹۹۰ شبیه جنبش مبارز و جهادی در حال انتقال نبود (Minutes of al-Qaeda founding', available at Intelwire 8/11/1988 to 9/10/1988) - بلکه فقط یک گروه تروریستی محسوب می‌شد.

از اواخر ۱۹۹۰ القاعده با ۳۰ هسته در حال سکون بود (Rose, 2002). بن لادن پس از بازگشت به افغانستان در ۱۹۹۶، سازمان عملیاتی خود را با حمایت طالبان ایجاد کرد. تا سال ۲۰۰۱ پیش‌تاز مبارزه با اتحاد آمریکایی-عربستانی در منطقه بود که با سرمایه‌گذاری‌ای که در سودان و خلیج فارس و سایر مناطق انجام داده بود، پشتیبانی مالی می‌شد. در ۱۹۹۸ بن لادن جبهه جهانی اسلامی را با اتحاد ایدئولوژیک چهار گروه از مصر، پاکستان و بنگلادش با هدف مبارزه با یهودیان و جنگجویان صلیبی برای کشتن افراد نظامی و غیرنظامی آمریکایی و متحدانش ایجاد کرد (Bin Laden, 1998). تا تابستان ۲۰۰۱ القاعده چندین اردوگاه آموزشی و مقر فرماندهی رسمی تأسیس کرد و به جذب هزاران عضو مسلح از سراسر دنیا پرداخت (Sageman, 2008). در این زمان القاعده حدود ۳۰۰۰ نیرو عملیاتی با ۲۰۰ هسته، ۱۲۲ دسته انتحاری و تعداد زیادی نیروی پیاده داشت (Hegghammer, 2006). حدود ۱۰ هزار جوان مسلمان طی سال‌های ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۱ برای آموزش به افغانستان وارد شدند که عمده آنها در حال حاضر در عراق و سوریه می‌جنگند (Barrett, 2014: 14). تا قبل از ۱۱ سپتامبر القاعده همچون سازمان بزرگی، اعضا و گروه‌های سراسر جهان اسلام را از نظر بودجه، ارتباطات و مشاوره تخصصی پشتیبانی می‌کرد (Burke, 2004: 18). راهبرد القاعده در آن زمان انجام عملیات برای بی‌ثباتی امنیت بین‌المللی و بی‌ثباتی اقتصاد جهانی غرب بود که این راهبرد تا مرگ او در ۲۰۱۱ و توسط جانشین وی ایمن الظواهری ادامه یافت. بن لادن انتظار داشت با حمله ۱۱ سپتامبر، آمریکا به القاعده و بنیادگرایان مسلمان حمله کند (McCormick and Giordano, 2007: 308)؛ چنان‌که داعش نیز انتظار داشت با پخش ویدئوی سر بریدن فولی^۱ بتواند مداخله آمریکا علیه خود را افزایش دهد. (گفته می‌شود در حال حاضر حدود ۳۱،۵۰۰ نفر جنگجو تحت پرچم داعش در سوریه و عراق می‌جنگند (<http://fas.org/sgp/crs/mideast/RL33487.pdf>)). تعداد زیادی از این افراد غیربومی هستند (Barrett, 2014) که از طریق ترکیه وارد سوریه می‌شوند (Al Jazeera, August 19, 2014). جذب نیرو توسط داعش با جذاب نشان دادن خشونت صورت می‌گیرد (Jenkins, 2014).

در راهبرد القاعده، مقابله با رژیم صهیونیستی اولویت نداشت (Paper, July 2014: 4). جک استراو، وزیر خارجه انگلیس، می‌گوید القاعده بیش از آنکه به موضوع فلسطین علاقه‌مند باشد با مسائل خاورمیانه درگیر است (Bennet, Sep. 26, 2001). بن لادن هیچ‌وقت کمکی به مردم فلسطین نکرد و در دهه ۱۹۹۰ القاعده مرکزی در افغانستان، رژیم اشغالگر قدس را

1. The Foley Beheading Video

به عنوان هدف اولویت‌دار خود مطرح نکرد (Lewis, 1998). به‌رغم اینکه زرقاوی اردنی بود و نیروهای خود را از منطقه شامات جذب کرد، کماکان مقابله با رژیم اشغالگر قدس در اولویت‌هایش نبود (Maariv (Hebrew), Oct. 17, 2005).

حمله ۱۱ سپتامبر به عنوان ابزار خودارتقایی القاعده به نام برند ضربه مطرح شد (Brachman, 2009: 39). القاعده، خشونت را به عنوان ابزاری برای تبلیغات نظامی و قوی نشان دادن خود به کار گرفت (McCormick and Giordano, P.307). تا ۲۰۰۱ القاعده خود را به عنوان سازمانی وسیع و بزرگ و تهدید علیه رژیم‌های مرتد مورد توجه رسانه‌های بین‌المللی قرار داد و توانایی اغراق‌آمیز حضور خود در همه جا را مطرح کرد (Fishman, 2008: 46). القاعده یک سازمان با شبکه جهانی افراطی سنی بود که چترش را در سراسر جهان پهن کرده بود (Kaplan, 2007). پس از ۲۰۰۱ رهبران القاعده بیشتر موعظه‌گر مبارزه جهانی شدند تا عمل‌کننده به آن (Fawaz A., 2009: 125). برخلاف نظر بن لادن که معتقد بود باید سر مار را قطع کرد، زرقاوی می‌گفت ضربه به بدن مار ضروری‌تر است.

در اوج القاعده، منابع مالی آن حدود ۳۰۰ میلیون دلار تخمین زده می‌شد (Basile, 2004: 169-185, 170). سازمان مالی القاعده نیز بر عدم تمرکز، غیرقابل ردیابی و سیالیت بنا نهاده شده بود (Roth, Greenburg and Wille, 2004). ولی امروز القاعده از نظر مالی در ضعیف‌ترین حالت خود است (Cohen, 2009).

جنگ مستقیم علیه ترور باعث فشار به القاعده و در نتیجه غیرمتمرکز و پراکنده شدن آن شد. القاعده به دو قسمت مرکزی و هواداران تقسیم می‌شود. حمله آمریکا به افغانستان و القاعده سبب تخریب اردوگاه آموزشی آنها، محدودیت پایگاه‌های عملیاتی و جنگجویان سازمان شد. اعضای زیادی کشته یا مخفی شدند یا فرار کردند یا به دنبال پناهندگی در سایر کشورها بودند (Hossal, Robert, 2012-02). در سال ۲۰۱۱ مقامات اطلاعاتی غربی معتقد بودند کمتر از ۳۰۰ نفر از القاعده زنده و در افغانستان و پاکستان پراکنده‌اند که در آن زمان عمدتاً شامل آشپز، راننده، حفاظت شخصی و نیروی پیاده بودند (Gerges, 2011). در صورتی که القاعده ۱۹۹۰ حدود ۳۰۰۰-۴۰۰۰ جنگجو داشت.

گروه‌های وابسته به القاعده

آنچه مسلم است در حال حاضر بیشترین خطر از سوی القاعده مربوط به پیروان و وابستگان این سازمان است نه القاعده مرکزی. سازمان القاعده ساختار سلسله‌مراتبی هرمی ندارد،

بلکه گروه‌های وابسته به طور خودمختار و پیش‌بینی‌ناپذیر هدایت می‌شوند. القاعده مرکزی از مرز افغانستان - پاکستان عمل می‌کند، ولی در یمن، مالی و سوریه نیز زمین در اختیار دارد و عملیات‌های هماهنگ انجام می‌دهد (Krishnamurthy, 2014: 22). بعضی از گروه‌های موجود در منطقه با القاعده مرکزی بیعت کرده بودند. در سپتامبر ۲۰۱۴ ایمن الظواهری القاعده شبه‌جزیره هند را اعلام (youtube.com/watch?v=H4Xh4t5iXaM) کرد تا ابزاری برای زنده نگه داشتن مبارزه در آن منطقه به عنوان بخشی از سرزمین مسلمین باشد که به دست دشمن کافر اشغال، تکه تکه و جدا شده است (Ayman al-Zawahiri, 2014) و همچنین اقدامی در مقابله با اعلام خلافت ابوبکر البغدادی باشد (youtube.com/watch?v=KcbRG1Slywk).

امروزه القاعده حضور مستقیم و غیرمستقیم در جنوب آسیا، آسیای مرکزی، منطقه خلیج فارس، شمال آفریقا، مغرب، ساحل، شامات و جنوب شرق آسیا دارد (United Nations Security Council, Oct. 10, 2014). القاعده پایگاه‌های بزرگ و کوچک در سراسر دنیا دارد (Crenshaw, 2013). پدیده بن لادن‌یسم به عنوان پیوستگی ایدئولوژیک برای گروه‌های مختلف ظهور یافت (soufangroup.com/tsg-intelbrief-a-region-choked-by-bin-ladin-ism) و به تدریج در سراسر آسیای غربی و شمال آفریقا بین گروه‌های کوچک و بزرگ عمومیت پیدا کرد و عاملی برای انگیزه ایدئولوژیک انجام عملیات‌ها شد (TSG IntelBrief..., September 2014). اذیت و آزار مسلمانان در برمه باعث حضور القاعده در آن منطقه شد و شروع به عملیات‌های ساده و سبک کرد (youtube.com/watch?v=kwwR18r9ccU, Accessed Oct. 10, 2014). همچنین القاعده با گروه جماعت اسلامی در اندونزی عملیات مشترک انجام دادند (Lahoud and Other, Sep. 9, 2014). استقرار ثبات سیاسی و امنیتی در یک منطقه به معنی از بین رفتن تروریسم و القاعده و وابستگانش نیست (Fifteenth Report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team). برای مثال القاعده در مغرب اسلامی از مالی و الجزایر به سوی جنوب لیبی نقل مکان کردند (Chair's briefing to the Security Council..., May 2014). در جدول زیر بعضی از وابستگان به القاعده مشاهده می‌شود.

گروه‌های وابسته به القاعده

نام گروه وابسته	مکان	زمان وابستگی	رهبر
جهاد اسلامی مصر	مصر	۲۰۰۱	محمد عبدالسلام فرج
القاعده در مغرب اسلامی	شمال آفریقا	۲۰۰۷	ابومصعب عبدالودود
القاعده در شبه جزیره عربی	یمن	۲۰۰۹	ناصر الوهابشی
الشباب	سومالی	۲۰۱۱	احمد گودان
جبهه النصره	سوریه	۲۰۱۱	ابومحمو الجولانی
القاعده در شبه جزیره هند	شبه جزیره هند	۲۰۱۴	عاصم عمر
القاعده در عراق	عراق	۲۰۰۴	ابومصعب الزرقاوی

جبهه النصره (جبهه النصره برای اهل شام)

هنگام جنگ عراق، سوریه سرپل جذب نیرو بود و به گفته مقامات آمریکایی، حدود ۸۵ تا ۹۰ درصد جنگجویان خارجی در عراق از مرز سوریه وارد می‌شدند (Neumann, 3 April 2014: 19-21). پس از شروع اعتراضات و اعتصابات در سوریه، ابوبکر البغدادی، فرمانده استان نینوا را که شخصی به نام ابومحمد الجولانی بود، برای تشکیل شاخه دولت اسلامی به سوریه اعزام کرد (Karam and Qassim Abdul-Zahra, 4 November 2013). او پس از ورود به حسکه با گروه‌های مبارز آن منطقه مذاکره کرد (Abouzeid, 2014) و گروه «جبهه النصره لاهل الشام» را تشکیل داد. این جبهه در اواخر سال ۲۰۱۱ با آغاز بحران و جنگ در سوریه به عنوان شاخه گروه «دولت اسلامی در عراق» تشکیل شد و از ۲۳ ژانویه ۲۰۱۲ در سوریه با عنوان جبهه النصره فعالیت کرد؛ هر چند آغاز فعالیت عملیاتی آن به ۲۳ دسامبر ۲۰۱۱ برمی‌گردد که اقدام به بمب‌گذاری انتحاری در دمشق کرد که به کشته شدن ۴۰ نفر انجامید (jihadology.net/2012/01/24/al-manarah-al-bayda..., 23 January 2012). اکثریت عناصر این گروه تروریستی را سلفی‌های تکفیری و نیروهای خارجی تا شش هزار تن از کشورهای اروپایی، آسیایی و آفریقایی تشکیل می‌دهند. این گروه در سپتامبر ۲۰۱۴ از سوی شورای امنیت سازمان ملل یک گروه تروریستی خوانده شد.

جبهه النصره یک سازمان مبارز- تکفیری است که دیدگاه سلفی- وهابی- القاعده‌ای بر آن حاکم است. یکی از مهم‌ترین اصول حاکم در این مکتب «یا با من باش یا علیه من هستی» است. به بیان رساتر، اعضای این جماعت تنها دیدگاه‌ها و باورهای خود را قبول دارند و هر دیدگاه و آیین و اعتقادی با آنها مطابقت و همسویی نداشته باشد، علیه آنهاست

و آنها با تکفیر پیروان آن آیین یا دیدگاه، کشتار و قتل پیروان آیین‌ها و مکاتب دیگر را جایز می‌دانند. از دید سلفی‌های تکفیری، تنها شیعیان یا علوی‌ها یا اسماعیلی‌ها دشمنان آنها نیستند، بلکه بخش زیادی از اهل سنت نیز که پای‌بند اعتقادات آنها نباشند، خصم آنها شمرده می‌شوند و پیروان آن مکتب واجب‌القتل هستند. عدنانی از همه حامیان خود در دنیا خواست که به تمام شهروندان کشورهای مشارکت‌کننده در حمله هوایی به جبهه النصره حمله کنند (Bayoumy, 22 Sep. 2014)؛ به طوری که طرفداران آنها در مالزی قبل از عملیات علیه شهروندان دستگیر شدند (Grudgings and Long, 21 Aug. 2014). تعدادی نیز در استرالیا دستگیر شدند (Grand, 27 Sep. 2014).

جبهه النصره را باید زاییده سازمان القاعده در عراق و یکی از مهم‌ترین فعالان آن به نام ابومحمد الجولانی به شمار آورد. الجولانی که هم اکنون نیز رهبری این جبهه را بر عهده دارد، دارای تابعیت سوری است و از رهبران القاعده در عراق بود. فعالیت‌های الجولانی برای جذب اعضا برای جبهه النصره به اوایل سال ۲۰۱۱ بین پیروان سوری و عراقی القاعده بازمی‌گردد. آنچه موجب راهی شدن الجولانی به سوریه و خروج وی از عراق شد، به اختلافات به‌وجودآمده بین او و ابوبکر بغدادی باز می‌گردد. سرمنشأ این اختلافات، مخالفت بغدادی با دادن مجوز صدور حکم در برخی مسائل شرعی و مذهبی به الجولانی بود. این مسئله موجب شد تا وی پس از ورود به سوریه راهی «دیرالزور» در شرق سوریه شود. چون خبر ورود الجولانی به دیرالزور رسید، سلفی‌های تکفیری این منطقه به او ملحق شدند و او منطقه «قامشلی» نزدیک مرزهای سوریه و عراق را به دلیل دوری دستگاه‌های امنیتی سوریه از آن به عنوان مقر فرماندهی‌اش انتخاب کرد.

جبهه النصره برای اولین بار در ۲۳ ژانویه ۲۰۱۱ از طریق ویدئو کلیپی که از سایت‌ها و پایگاه‌های اطلاع‌رسانی جهادی- تکفیری پخش شد، موجودیت خود در سوریه و آغاز فعالیت‌هایش در این کشور را به طور رسمی اعلام کرد. در این ویدئو کلیپ ابومحمد الجولانی از شعارهای جهادی در سخنرانی خود استفاده و آمریکا، اتحادیه عرب، ترکیه، ایران و غرب را به همکاری با نظام سوریه برای ضربه زدن به مسلمانان متهم کرد که مد نظر وی اهل سنت سوریه بودند. این نوار همچنین نشان داد که ده‌ها عضو این جبهه در حالی که مسلسل‌های «آی.کی. ۴۷» بر دوش داشتند، در منطقه‌ای بیابانی در حال تمرین و آموزش نظامی بودند و پرچم‌هایی در دست داشتند که جمله شهادتین روی آن نوشته شده بود که همان پرچم القاعده بود.

هنوز چند روز از اعلام موجودیت جبهه النصره در سوریه نگذشته بود که سایت‌ها و پایگاه‌های وابسته به سازمان القاعده خرسندی بی‌حد خود را از تشکیل این جبهه در سوریه اعلام کردند و افرادی مانند شیخ ابوسعید العاملی، از نظریه‌پردازان و نویسندگان مشهور تکفیری، و شیخ ابوالمنذر الشنقیتی، از رهبران بسیار بانفوذ القاعده، و شیخ ابومحمد الطحاوی، سلفی مشهور اردنی، و شیخ ابوالزهراء الزبیدی، جهادی لبنانی، از تشکیل این جبهه استقبال کردند و با انتشار بیانیه‌هایی از تمام مسلمانان خواستند از جبهه النصره چه به صورت مالی یا پیوستن به آن برای حضور در میدان‌های نبرد حمایت کنند.

عناصر این گروه تروریستی به دلیل داشتن تجارب بسیار در جنگ‌هایی مانند عراق، افغانستان و لیبی، از گروه‌های تروریستی دیگر سازماندهی بیشتری دارند. جبهه النصره یک گروه مسلح سازمان‌یافته در سوریه محسوب می‌شود که از مرزهای شمال سوریه به ترکیه تا مرزهای لبنان حضور دارد و جنگجویانش از میان گروه‌های مسلح که با دولت سوریه می‌جنگند، آموزش دیده‌ترند و تسلیحات پیشرفته‌تری دارند. بر اساس گزارش‌های منتشرشده، النصره امکانات مادی چند برابر سایر گروه‌های موجود در سوریه دارد که نشانهٔ حجم کمک قدرت‌های بین‌المللی است که از آن حمایت مالی می‌کنند.

۱. اماکن حضور و فعالیت جبهه النصره

مرکز اصلی جبهه النصره در شهر دیرالزور، مرکز استان دیرالزور در شرق سوریه قرار دارد که مرکز ثقل آنها تلقی می‌شود. دومین مرکز فعالیت جبهه النصره استان ادلب در شمال سوریه و نزدیک مرزهای ترکیه است که حمایت‌های اصلی تسلیحاتی و مالی کشورهای غربی و اعراب مرتجع از آنجا وارد سوریه می‌شود. استان ادلب، کانون و مرکز فعالیت و خاستگاه جماعت اخوان المسلمین سوریه است و به همین دلیل حضور جبهه نصره در آنجا با مشکل و مانعی مواجه نیست. سومین کانون فعالیت جبهه النصره را باید شهر و استان حلب دانست که در آن سلفی‌ها و اهل سنت نفوذ بسیار دارند و نبض اقتصاد سوریه در آنجا می‌تپد؛ به همین دلیل از آن با عنوان «پایتخت اقتصادی» سوریه یاد می‌شود. حضور جبهه النصره در این استان برای قطع شریان اقتصادی نظام و ضربه زدن به ساختار و بنیه اقتصادی سوریه بسیار مهم است. سرانجام باید از دمشق، پایتخت سوریه، یاد کرد که طی ماه‌های گذشته برنامه‌ریزی بسیاری برای حمله به آن با چراغ سبز و حمایت مستقیم آمریکایی‌ها انجام شد (<http://www.mashregnews.ir/fa/news/196285>).

۲. تبلیغات رسانه‌ای جبهه النصره

جبهه النصره بیانیه‌ها و اعلامیه‌های خود را به صورت انحصاری از طریق «مؤسسه المناره البیضاء» منتشر می‌کند.

۳. تابعیت عناصر جبهه النصره

بیشتر عناصر جبهه النصره تروریست‌هایی هستند که قبلاً در جنگ‌هایی دیگر مانند عراق، افغانستان، چچن و سایر کشورها حضور داشتند؛ به همین دلیل آنان تجارب بسیاری را از این‌گونه خون‌ریزی‌ها با خود به سوریه آوردند. عناصر این گروه که بیشترشان عرب، ترک، ازبک، چچنی، تاجیک و اروپایی هستند، از کشورهای مختلف به سوریه آمده‌اند. این عناصر برای عضویت در جبهه النصره باید به تأیید یکی از افراد مورد اعتماد برسند. رهبر این گروه ابومحمد الجولانی نام دارد. اعضای النصره در ۱۱ استان از ۱۴ استان سوریه، به‌ویژه ادلب، حلب و دیرالزور، فعال‌اند و بخش‌هایی از مناطقی در شمال سوریه در تصرف نظامی آنهاست (بی‌بی‌سی فارسی).

۴. ساختار تشکیلاتی جبهه النصره

ساختار جبهه النصره مطابق الگوی عمومی القاعده در مناطق دیگر است. به این ترتیب، فردی به نام الجولانی که سابقه مبارزه مسلحانه در کشورهای افغانستان و عراق را داشته است، به عنوان رهبر سیاسی و دینی جبهه فعالیت می‌کند. در سطح دوم، شورای مجاهدین قرار دارد که به مثابه قوه مقننه جبهه قلمداد می‌شود و مسئولیت اتخاذ راهبردهای عملیاتی و تشکیلاتی را بر عهده دارد. در سطوح محلی نیز هر منطقه دارای سه فرمانده میدانی است که تابع اوامر شورای مجاهدین هستند. علاوه بر این، جبهه النصره دارای ۱۱ شورای نظامی در استان‌های مختلف سوریه است که در هماهنگی کامل نظامی، سیاسی و فقهی با سایر گروه‌های تابعه جبهه فعالیت می‌کنند (حجت، ۱۳۹۳).

ساختار و چارچوب جبهه النصره تابعی از ساختار شبکه تروریستی القاعده است. در رأس جبهه النصره دو نوع رهبری وجود دارد: یکی، رهبری سیاسی و دیگری، رهبری مذهبی که شیخ نامیده می‌شود. وظیفه شیخ هدایت نیروهای مذهبی سلفی و احداث مدارس برای آنان به منظور یادگیری تعلیمات دینی است. ابومصعب القحطانی، تبعه عربستان سعودی، مرشد مذهبی آنان است. رهبری سیاسی نیز تعلیمات امنیتی و نظامی را به عهده دارد و با فرماندهی جبهه النصره امور سیاسی را رهبری می‌کند.

در امور قضایی نیز جبهه النصره با تأسیس دادگاه‌های به اصطلاح اسلامی اقدام به اقامه دعوا در مناطق تحت کنترل خود می‌کند (Noman and Roisin Blake, 2012). همچنین محاکمه فرماندهان و افرادی که از دستورها و سلسله‌مراتب جبهه النصره تخطی می‌کنند در این دادگاه‌های محلی بررسی می‌شود. شیوه دادگاه‌های محلی جبهه النصره مانند دادگاه‌های محلی القاعده در مالی و افغانستان است. ماهیت قانون‌گذاری جبهه النصره نیز به زعم خود براساس اصول اسلامی مورد پذیرش آنان یعنی قرآن و سنت نبوی است. تفسیر از قرآن و سنت نبوی با برداشتی سلفی در این قانون معنا پیدا می‌کند (محمدی فر، ۱۳۹۲).

سیر تکوین سازمانی و ساختاری داعش

۱. چارچوب «التوحید و الجهاد»

الزرقاوی، مؤسس التوحید و الجهاد، سال ۱۹۶۶ در اردن متولد شد و مبارزات خود را در جوانی با مبارزه با کلیسم شروع کرد (Celso, 2014: 106). در ۱۹۸۰ برای مبارزه با اشغالگری شوروی سابق به افغانستان عزیمت کرد و در اردوگاه آموزشی با ابومحمد المقدسی، یکی از ایدئولوگ‌های سلفی، آشنا شد (Joas Wagemakers' book is well worth a read, 2012). در ۱۹۹۳ مجدد به اردن بازگشت که به اتهام تروریسم و نگهداری سلاح و بمب بازداشت شد. شش سال زندان در اردن و مجالست با المقدسی باعث تغییر فکری او شد و به یکی از مبارزان پرو پا قرص تفکر سلفی تبدیل شد؛ از این رو پس از آزادی مجدداً به افغانستان بازگشت (Riedel, 2010: 94). او به این نتیجه رسید که قبل از حمله به اهداف آمریکایی و غربی باید دولت اسلامی برای حمایت از جوامع اسلامی ایجاد کرد (Alshech, 2014: 94). الزرقاوی به طور سنتی با دولت شاهنشاهی اردن دشمنی داشت و علاوه بر آن، شیعیان و جامعه بین‌الملل را از تهدیدهای بزرگ قدرت اهل سنت می‌دانست (state.gov/p/nea/rls/31694.htm). او معتقد بود هیچ پیروزی و برتری علیه یهودیان و صلیبیون به دست نمی‌آید مگر قبل از آن مرتدان (که شیعیان نیز جزو آن هستند) نابود شوند (Kazimi, 1 Nov. 2006). وی در بمب‌گذاری‌های متعددی از جمله بمب‌گذاری مسجد امام علی (ع) دست داشت (Chehab, 2006: 47).

در ۱۹۹۳ پس از بازگشت به افغانستان، نزدیک هرات اردوگاه آموزشی تحت حمایت و پشتیبانی مالی القاعده بنا کرد (musingsoniraq.blogspot.com/2014/06/..., 30 June 2014) و به آموزش و تربیت نیروی انسانی برای عملیات‌ها پرداخت. پس از حمله آمریکا به افغانستان از بین بردن مقرها و مراکز القاعده، اردوگاه الزرقاوی نیز از بین رفت (Raphaelli, 1 July 2005). در

پی حمله آمریکا به عراق در ۲۰۰۳، الزرقاوی شبکه جهادی خود را که در هرات افغانستان پایه‌ریزی کرده بود، بازسازی و به عراق عزیمت کرد. الزرقاوی در کردستان عراق با همکاری انصار الاسلام (Saif al-Adel, tawhed.ws/?i=ttofom6f) اردوگاهی برای حمله به اردن و رژیم صهیونیستی تأسیس کرد (Jeffrey Smith, 2007). تا اواخر ۲۰۰۴ الزرقاوی در بیعت با بن لادن بود و رابطه‌ای قوی با او داشت (Pool, 2004). الزرقاوی مدار اول سازمانی را از باوفاترین افراد خود همچون ابوحمزه المهاجری^۱ (مصری‌الاصل که بعد از مرگ الزرقاوی رهبر گروه شد)، ابو انس الشامی^۲ (اردنی‌الاصل که بعد از اولین مقام رسمی مذهبی سازمان شد)، نضال محمد عربیات^۳ (اردنی‌الاصل متخصص انفجارات و بمب‌گذاری سازمان)، مصطفی رمضان درویش^۴ (لبنانی معروف به ابو محمد اللبنانی)، اوراس ابو عمر الکردی^۵، ثامر الاتروز الررشاوی^۶ (افسر سابق ارتش عراق)، عبدالله الجبوری^۷ (معروف به ابو عظام عراقی)، ابونصر الیبی^۸ (لیبیایی) و ابو اسامه التونسی^۹ (تونسی) سازماندهی کرد.

الزرقاوی در بازسازی سازمان، دکترین نظامی و رویکرد و طرز فکر مذهبی از ایدئولوژی، تفکر و تفسیر مذهبی مرشد خود، ابو عبدالله المهاجری^{۱۰} بسیار استفاده کرد. شبکه الزرقاوی بدون اینکه با نام خاصی فعالیت کند به سرعت پیشرفت کرد و گسترش یافت. بعدها ابو انس الشامی نام التوحید و الجهاد را پیشنهاد داد که الزرقاوی پس از تأمل بسیار پذیرفت و اقدامات خود را با همین عنوان اعلام کرد. رهبری این گروه با الزرقاوی بود که زیر نظر شورا با کمیته‌های نظامی، ارتباطات، امنیت، مالی و مذهبی عمل می‌کرد.

۲. سازمان القاعده عراق

پس از هشت ماه تعامل بین التوحید و الجهاد و القاعده مرکزی، الزرقاوی با بن لادن بیعت (Pool, 2004) و التوحید و الجهاد را منحل کرد و با نام «قاعده جهاد بین النهرین» یا «القاعده در عراق»^{۱۱}

1. Abu Hamza Al-Muhajir
2. Abu Anas Al-Shami
3. Nidal Muhammad Arabiat
4. Mustafa Ramadan Darwish
5. Awras Abu Omar Al-Kurdi
6. Thamer Al-Atrouz Al-Rishawi
7. Abdullah Al-Jubouri
8. Abu Nasser Al-Libi
9. Abu Osama Al-Tunisi
10. Abu Abdullah Al-Muhajir
11. Al-Qaeda in Iraq

به عنوان تابع القاعده مرکزی برای حمله به اهداف خاص به کارش ادامه داد تا اینکه این ارتباط در سال‌های ۲۰۱۱ - ۲۰۱۰ رو به کاهش گذاشت (McCants, 10 Sep. 2014). القاعده در عراق سازمانی برای ترور، ربایش کارگران خارجی، اهداف شیعی و کارمندان دولتی با حملات انتحاری برای بی‌ثباتی عراق ایجاد کرد. الزرقاوی به دنبال تأمین ثبات در مناطق زیر نظر و کنترل خود و ایجاد ناامنی در مناطق دیگر بود (McCants).

سازمان به رهبری الزرقاوی خیلی سریع گسترش یافت چون دارای ساختاری منعطف بود نه سلسله‌مراتب خشک و استبدادی. الزرقاوی در ابتدا با قدرت مرکزی خود سازمان را اداره می‌کرد، ولی بعدها قدرت خود را بین سایر افراد هرم تشکیلات تقسیم کرد تا آنها در صحنه عمل قدرت تصمیم‌گیری و عمل داشته باشند. الزرقاوی، ابوعبدالرحمن العراقی^۱ را به عنوان نفر دوم انتخاب کرد و نظارت بر عملیات‌ها، مأموریت سازمان، رابطه مستقیم با عراقی‌ها و نظارت بر کمیته‌ها را به او سپرد. بخش نظامی سازمان به ابو اسد العراقی سپرده شد که کلیه عملیات‌ها، پشتیبانی و نیروهای اجرایی، تیپ و واحدها را در کنترل داشت. القاعده عراق، تیپ عمر^۲ را برای مقابله با تیپ بدر^۳ شیعی تشکیل داد.

تشکیلات نظامی براساس اهداف حمله، با رویکرد تصمیم‌گیری متمرکز و غیرمتمرکز شکل گرفت. برای مثال برای عملیات‌های کوچک واحدهای خودفرمان زیادی در مناطق مختلف تشکیل شد که نیازی به دستور مرکزی نداشتند، ولی به رأی فرماندهان میدانی متکی بودند. واحدهای نظامی القاعده عراق به نام «خلفای راشدین» و بعضی مسئولان آنها بود و بعضی از آنها نیز نام قبلی خود، پیش از پیوستن به القاعده عراق را حفظ کردند مانند گردان الانتحاری. در اواخر ۲۰۰۷، پس از تشکیل گردان‌های الصحوه (بیداری) متشکل از قبیله‌های اهل سنت، اهداف نظامی و عملیاتی القاعده عراق برای مقابله با آنها جهت‌گیری شد؛ زیرا گردان الصحوه در مقابله با تروریسم به طور مؤثری توانست در برابر القاعده عراق بایستد (Kah, 31 August 2010). برای مثال در ۱۴ آگوست ۲۰۰۷، با چهار خودروی بمب‌گذاری شده به دهکده‌های ایزدی در شمال عراق حمله کردند (economist.com/blogs/pomegranate/2013/11/yazidis-iraq).

بعضی از گردان‌ها مانند امنیتی و شناسایی مستقیماً به فرماندهان ارشد سازمان ارتباط داشتند. آنها مسئول استخدام افراد جدید، جمع‌آوری اطلاعات درباره افراد، اماکن و اهداف عملیاتی بودند. همچنین مسئول رصد تحرکات نیروهای اشغالگر و شرکت‌های امنیتی

1. Abd Al-Rahman Al-Iraqi

2. Omar Brigade

3. Badr Brigade

خصوصی و پشتیبانی لجستیک بودند. آنها علاوه بر دیده‌بانی عملیات‌ها، رصد تاکتیک نظامی و نقشه‌های آینده اشغالگران آمریکایی و نیروهای عراقی را به عهده داشتند. استخدام عوامل و منابع برای نفوذ در پلیس، گارد ملی، شرکت‌های پیمان‌کار خصوصی، شرکت‌های حمل و نقل و سایر مراکز مهم نیز جزو وظایف آنها بود.

واحد شناسایی القاعده عراق با مردم برای جمع‌آوری اطلاعات و شناسایی افراد هدف برای ترور مانند مقامات رسمی دولتی، دیپلمات‌ها و مسئولان ارشد پلیس و ارتش ممزوج شده بود. این واحد مکان‌های حیاتی و حساس را برای یافتن نقاط ضعف و آسیب‌پذیر رصد می‌کردند. آنها گزارش منظم و مداوم فعالیت‌هایشان را به کادر رهبری می‌فرستادند. کادر رهبری نیز با توجه به اطلاعات پس از انتخاب اهداف، مکان‌ها و زمان عملیات، دستور مستقیم انجام عملیات را ابلاغ می‌کردند؛ سپس نیروهای نظامی گزارش انجام عملیات را به رهبری اطلاع می‌دادند.

وظیفه کمیته شریعت پاسخ به سؤال‌های شرعی، موضوعات کارهای سازمانی، توجیه و ترویج اعتقادات، رویکردها و اقدامات سازمان است. همچنین این کمیته مسئول صدور فتوای مذهبی مرتبط با جهاد و مقاومت و پوشش اخبار جهاد در صحنه جنگ است. دادگاه خاصی برای محاکمه جاسوسان و رسیدگی به موضوعات ربایش و گروگان‌گیری زیر نظر این کمیته است.

کمیته رسانه و ارتباطات القاعده عراق با مسئولیت ابو میساری العراقی نسبت به تهیه جزوه و فایل صوتی و تصویری اقدام می‌کند. محصولات این بخش، حرفه‌ای و تکنیکی است. تبلیغات بخش‌های سازمان که برای نمونه به استخدام افراد جدید می‌انجامد نیز از وظایف این بخش است. اینترنت ابزار اصلی ارتباطات و رسانه‌ای القاعده عراق است. افراد حرفه‌ای و ماهر با اینترنت کار می‌کنند که ردگیری سازمان را بسیار مشکل می‌کند. این افراد در هر زمان روش جدیدی برای غلبه بر سانسور و رصد دولت‌ها ابداع می‌کنند. القاعده عراق به آموزش اینترنت به اعضا و هواداران خود اهتمام خاصی می‌ورزد. در واقع سایت سازمان ابزاری بسیار مهم برای رهبری سازمان و انتشار تولیدات سیاسی، نظامی و مذهبی آنهاست. کمیته مالی مسئولیت جمع‌آوری وجوه مورد نیاز فعالیت‌های مختلف القاعده عراق را داشت. شبکه فعالان متخصص جمع‌آوری تبرعات و هدایا از مساجد و تجار نه تنها در عراق بلکه از سایر نقاط دنیای عرب و جهان اسلام به گردآوری بودجه اقدام می‌کرد. همچنین از غنایم جنگی هنگام تسلط بر منطقه‌ای بهره‌برداری می‌کرد. بر اساس گزارش‌ها، در اواخر ۲۰۱۰ حقوق جنگجویان تروریست از اعضای الصحوه و کارمندان دولت بیشتر بود (Williams and Adnan, 2010).

۳. ساختار داعش عراق

الزرقاوی پس از مرگش در ژوئن ۲۰۰۶، سازمان قوی و قدرتمندی باقی گذاشت. پیروان او تصمیم به تأسیس دولت اسلامی با هویت سنی گرفتند. مدت کوتاهی پس از مرگ الزرقاوی، میثاق حلف‌المتیبین^۱ در ۱۲ اکتبر ۲۰۰۶ با اتحاد جنبش‌های متعدد، سازمان‌ها، گروه‌های مسلح و بعضی رهبران قبیله سنی با عنوان «شورای مجاهدین» تأسیس شد (youtube.com/watch?v=60mgEeNc7Z8). سه روز بعد در ۱۵ اکتبر ۲۰۰۶ دولت اسلامی عراق^۲ اعلام موجودیت کرد که ابو عمر البغدادی اولین رهبر آن بود. تشکیل داعش عراق توسط سخنگوی سازمان، موحریب الجبوری،^۳ به شرح ذیل اعلام شد (The First Cabinet Formation..., April 19, 2007):

- معاون اول: شیخ ابو عبدالرحمن الفالچی^۴
  - وزیر جنگ: شیخ ابو حمزه المهاجر^۵
  - وزیر شریعت: شیخ ابو عثمان التیمی^۶
  - وزیر روابط عامه: ابوبکر الجبوری^۷
  - وزیر امنیت عمومی: ابو عبی الجبار الجنابی^۸
  - وزیر رسانه: شیخ ابومحمد المشهدانی^۹
  - وزیر امور شهدا و زندانیان: ابو عبد القدیر العیسوی^{۱۰}
  - وزیر نفت: مهندس ابو احمد الجنابی^{۱۱}
  - وزیر کشاورزی و ماهی‌گیری: مصطفی الراجی^{۱۲}
  - وزیر بهداشت: دکتر ابو عبدالله الزایدی^{۱۳}
- مسئولان این دولت از ملیت عراقی بودند و تحت تسلط آنها فعالیت صورت می‌گرفت و فقط تعداد کمی عرب و خارجی مانند المهاجری در رهبری نقش داشتند.

1. Hilf al-Mutayibeen
2. Islamic State of Iraq(ISI)
3. Muharib Al-Jubouri
4. Sheikh Abu Abd Al-Rahman Al-Falahi
5. Sheikh Abu Hamza Al-Muhajir
6. Sheikh Abu Othman al-Tamimi
7. Abu Bakr Al-Jabouri
8. Abu Abd al-Jabbar Al-Janabi
9. Sheikh Abu Muhammad Al-Mashhadani
10. Abu Abd Al-Qadir al-'Issawi
11. Abu Ahmad Al-Janabi
12. Mustafa qAl-A 'raji
13. Dr. Abu Abdullah Al-Zaydi

در ۲۲ سپتامبر ۲۰۰۹ دومین کابینه دولت با تغییراتی به شرح ذیل اعلام شد (nokbah.com/~w3/?p=552):

- معاون اول و وزیر جنگ: شیخ ابو حمزه المهاجر

- وزیر شریعت: ابو الوهب المشهدانی^۱

- وزیر روابط عامه: محمد الدولامی^۲

- وزیر امنیت عمومی: عبدالرزاق الشماری^۳

- وزیر رسانه: احمد الطاهی^۴

- وزیر امور شهدا و زندانیان: حسن الجبوری^۵

- وزیر نفت: اسامه اللهیبی^۶

- وزیر بهداشت: عبدالله الکیسی^۷

- وزیر مالی: یونس الهمدانی^۸

بعد از کشته شدن عمر البغدادی و وزیر جنگ او، ابو حمزه المهاجر، در ۱۹ آوریل ۲۰۱۰، شورای مجاهدین در ۱۶ می ۲۰۱۰ ابوبکر البغدادی الحسینی القریشی^۹ را به عنوان امیر دولت اسلامی عراق انتخاب کرد. در این دوران عملیات‌های متعددی در مناطق شیعه، کردی، بغداد و سایر مناطق از جمله ۲۲ عملیات در بغداد و ۱۲ عملیات در سایر استان‌ها در ۱۵ آگوست ۲۰۱۱ انجام گرفت (Reuters, 15 August 2011). هشت عملیات علیه زندان‌های عراق برای آزادسازی کادر دولت اسلامی عراق انجام شد (Lewis, September 2013) که در حمله سپتامبر ۲۰۱۲ از زندان تکریت ۴۷ عضو ارشد سلفی تکفیری فرار کردند (Arango and Schmitt, 12 February 2014) و در ۲۱ جولای ۲۰۱۳ حدود ۵۰۰ زندانی را از زندان ابو غریب فراری دادند. در ۲۰۱۴ - ۲۰۱۳ ترور نیروهای امنیتی، فرماندهان نظامی، سربازان و پلیس در منازل‌شان، ایست بازرسی و خودرو بسیار گسترده شد (Knights, 27 August 2014).

1. Abd al-Wahhab Al-Mashhadani
2. Muhammad Al-Dulaimi
3. Abd Al-Razzaq Al-Shammari
4. Ahmad Al-Taa'i
5. Hassan Al-Jabouri
6. Osama Al-Lahibi
7. Abdullah Al-Qaisi
8. Yunis Al-Hamadani
9. Abu Bakr Al-Baghdadi Al-Hussaini Al-Qurashi

۴. ساختار سازمانی دولت اسلامی (خلافت)

ساختار داعش متمرکز با رهبری منسجم بالا به پایین است (Reuters, 15 August 2011). داعش از نظر ساختار اداری بزرگ‌ترین سازمان تروریستی جهانی توسعه یافته است. به گفته برت مک گرک،^۱ داعش بدتر از القاعده است و یک سازمان تروریستی نیست، بلکه یک ارتش کامل است (Wong, 23 July 2014). فرایند پنج مرحله‌ای جذب سازمانی داعش شامل مهاجرت، جماعت، بی‌ثباتی، تثبیت و خلیفه است (See: jihadology.net/2014/07/05/al-hayat-media-center...). ساختار سازمانی آن بر اساس ترکیبی از ساختار جنبش اسلامی سنتی (خلافت) و تفسیر سیاسی نظری دولت دوران تاریخ اسلامی قرون وسطی (احکام شریعت) است که چارچوب دولت امپراتوری مبتنی بر قدرت، نیرو و توانایی را تأسیس کردند. همچنین چارچوب و ساختار دولت اسلامی شکل‌های سازمانی مدرن مانند نظامی، امنیتی، ایدئولوژیک و اداری دارد.

سازمان داعش دو بخش اداری و خدمات مردمی دارد. بخش اداری شامل خلیفه، کمیته‌های شریعت، ارتباطات و رسانه، نظامی، امنیتی و ... و بخش خدمات مردمی شامل کمک‌های مردمی، نانوایی‌ها، ایستگاه برق و آب و ... است (jihadology.net/2013/12/12/al-furqan-media...). مرکز حکومت داعش رقه است و شبیه آن را نیز در دیرالزور (Wilayat al-Khayr, June 26, 2014)، مرکز فعالیت و مبارزات نظامی بنا نهاده (Szybala, understandingwar.org/backgrounder) و در آن شهر همه رقبایش را حذف کرده است (Cafarella, July 15, 2014). در شهر حلب سازمان گسترده‌ای برای به کنترل در آوردن زیرساخت‌های آن به وجود آورد (jihadology).

...net/2013/12/12/al-furqan-media-presents). هرچند تمام شهر در اختیار داعش نیست، ولی دفتر برق و ترافیک در آن ایجاد کرد. در نهایت با اینکه داعش تلاش دارد از نظر اداری و خدمات مردمی، مناطق تحت کنترل خود را اداره کند، ولی گذر از ساختار جنگی به سوی ساختار دولتی داعش، بزرگ‌ترین مانع پیروزی داعش خواهد بود؛ زیرا در آن تجربه و تخصص بسیار کمی دارد (Caris & Reynolds, 2014). اساساً داعش از نظر مدیریت شهری و زیرساخت‌های اقتصادی، دچار کمبود است. مناطقی که داعش مدعی حضور در آن است، در نقشه‌ای از غرب آسیا تا جنوب شرقی آسیا به نام «خراسان بزرگ» شامل ایران، آسیای مرکزی، افغانستان، پاکستان و هندوستان که اردوگاه‌های القاعده در آن وجود داشت، اعلام شده است (Hall, June 30, 2014).

۵. ساختار تشکیلاتی داعش

الف) خلیفه

ساختار دولت اسلامی بر مبنای ترکیبی از ریشه‌های دکتترین مذهبی و ضرورت‌های دنیای مدرن بنا شده است. خلیفه باید دارای شرایط لازم مانند دانش مذهبی، اجداد قریشی و سلامت فیزیکی باشد. خلیفه مسئول همه امور مذهبی و دنیایی مناطق سیاسی اهل سنت و امپراتوری عثمانی است. پس از انتخاب خلیفه توسط شورا به عنوان رهبر سیاسی- مذهبی، اطاعت مطلق پیروان و همه ساکنان مناطق تحت کنترل از او واجب است (Othman bin Abd al-Rahman al-Tamimi). این ساختار اطاعت، فرمانبرداری و وفاداری مطلق هر چند در دوران ابو عمر البغدادی پایه‌ریزی شد، در دوران ابوبکر البغدادی به این شدت، سفتی و تمرکز، گسترش یافت و اجباری شد. در ۲۴ ژوئن ۲۰۱۴ برابر اول رمضان، ابوبکر البغدادی اعلام خلافت کرد (Tucker, July 13, 2014). او در رأس هرم سازمانی داعش قرار دارد و هر بخش دارای شورایی است که جمع آنها شورای فرماندهی را می‌سازد. البغدادی قدرت زیادی برای تغییر رئیس شوراها دارد. حتی در صورتی که نظر شورا مخالف نظر او باشد، برایش الزام‌آور نیست، بلکه نظر شورای فرماندهی برای او نقش مشاوره‌ای است نه اینکه او را ملزم به اجرای آن کند. البغدادی، عراقی‌ها را در موقعیت‌های کلیدی گماشته و سایر اعراب و خارجی‌ها را در وظایف اداری پشتیبانی مانند شورا، رسانه، ارتباطات، استخدام و تأمین بودجه منصوب کرده است. البغدادی کنترل بخش‌های مهم و حساس سازمان مانند امنیت، اطلاعات، مدیریت روزانه، شورا، شورای نظامی، ابزار رسانه و ارتباطات، کمیته شریعت و بودجه (بیت‌المال) را در دست خود نگه داشته است.

در دوره رهبری البغدادی، در سطح سازمان نظامی، پنهان‌کاری و مخفی‌کاری بسیار شدید شد. البغدادی با بازسازی ساختار نظامی، داعش را از حالت سنتی به سوی ارتش نظامی حرفه‌ای و منسجم به فرماندهی عراقی‌ها هدایت کرد (Manna, August 2014). در همان حال، البغدادی، اعراب و خارجی‌ها به خصوص اهل کشورهای حاشیه خلیج فارس مانند ابوبکر القحطانی^۱، ابوهمام الطاری^۲ و اسامه النزیه العسیری^۳ را در کمیته شریعت به کار گرفت (Anjarini, July 10, 2014). او در مسئولیت کلیدی امنیتی به ابوعلی الانباری^۴ و در رسانه

1. Abu Bakr al-Qahtani
2. Abu Humam Al-Athari
3. Uthman Aal-Nazih Al-Assiri
4. Abu Ali Al-Anbari

و ارتباطات به ابومحمد العدنانی،^۱ سخنگوی داعش، متکی بود. با گسترش سازمان داعش و اعلام خلافت البغدادی در ژوئن ۲۰۱۴ در موصل، او از اعراب و خارجی‌ها در سازمان بیشتر استفاده کرد، هر چند کماکان پست‌های کلیدی در اختیار عراقی‌هاست.

ب) شورای مرکزی

به‌رغم تغییرات ساختاری متعددی که از زمان الزرقاوی تا دوران البغدادی درون سازمان رخ داد، شورا به عنوان پراهمیت‌ترین و مهم‌ترین نهاد داعش باقی ماند. رئیس شورا ابوارکان العامری^۲ است. شورا با هدف بررسی امور جاری، تصمیم‌های بحرانی و سیاست‌گذاری عمومی سازمانی برگزار می‌شود. اعضا بین ۹ تا ۱۱ نفرند که البغدادی آنها را از میان فرماندهان با سابقه به خصوص مقامات مذهبی انتخاب می‌کند (Hisham al-Hashimi, June 15, 2014). از منظر نظری، شورا توان خلع خلیفه را دارد؛ همان‌گونه که در سنت بیان شده است. شورا به البغدادی مشورت در امور مهم، جنگ و صلح می‌دهد که برای او الزامی نمی‌آورد. شورا در امور و منافع سازمان، دولت و مردم به البغدادی مشورت می‌دهد و همچنین امیران منطقه‌ای و اعضای سایر شوراها را پیشنهاد می‌کند. کمیته شریعت زیرمجموعه شورا است که به مسائل مذهبی و معنوی سازمان می‌پردازد که رئیس آن بغدادی با شش عضو است.

ج) کمیته اهل الحل و العقد

این کمیته شامل اعضا و حامیان مشهور امیرها، رهبران، سیاستمداران و رهبران قبایل است. اعضای این کمیته باید مقام و درایت لازم داشته باشند تا بتوانند خلیفه را پیشنهاد کنند.

د) کمیته شریعت

یکی از کمیته‌های حیاتی که مشروعیت مذهبی برای داعش ایجاد می‌کند. در حال حاضر ابومحمد العنانی^۳ ریاست آن را به عهده دارد. انتشار کتاب‌ها، نامه‌ها، پیش‌نویس سخنرانی‌های البغدادی و تهیه ویدئوها، سرودها و سایر تولیدات رسانه‌ای جزو وظایف این کمیته است. این نهاد به دو بخش تقسیم شده است: بخش اول، دادگاه مذهبی و شرعی، احکام قضایی، میانجی‌گری، مجازات، امر به معروف و نهی از منکر و بخش دوم، موعظه،

1. Abu Muhammad Al-Adnani

2. Abu Arkan Al-'Aameri

3. Abu Muhammad Al-'Aani

راهنمایی، استخدام و رصد رسانه‌ها را به عهده دارد. اعضای کمیسیون شریعت از اعراب غیرعراقی، خارجی‌ها به خصوص از اعراب حوزه خلیج فارس هستند. از ژانویه ۲۰۱۴ جلسات دعوت در استان حلب (Wilayat Aleppo Twitter Post, May 30, 2014) و استان رقه (Raqqa Media Center, April 24, 2014) با دو دفتر جداگانه (ISIS Wilayat Aleppo Twitter post, June 25, 2014) برگزار کرد. در شهر منبج مؤسسه‌ای برای زنان تأسیس کرد که بر سر در آن نوشته است: «حجاب مانند نماز واجب است.» (ISIS Wilayat Aleppo Twitter Post, June 25, 2014). پلیس مذهبی یکی دیگر از اجزای کمیته شریعت است که در پی ارتقای تقوا و جلوگیری از گناه افراد مسلمان به سوی کمال است (ISIS Wilayat Aleppo Twitter Post, June 25, 2014). همچنین وظایف دیگرش اجبار مردم به نماز جمعه و جلوگیری از قاچاق مواد مخدر (jihadology.net/2014/05/28/al-furqan-mediapresents) و پاسخگویی به سؤال‌های شرعی آنهاست (ISIS Wilayat Aleppo Twitter Post, June 25, 2014). گشت پلیس مذهبی با بلندگو به راهنمایی مذهبی افراد می‌پردازد (Rossomando, March 4, 2014).

هـ) بخش رسانه و ارتباطات

این بخش کارکرد بسیار مهم و مؤثری برای داعش دارد، زیرا ارتباطات خود را بر اینترنت و ارتباطات جمعی بنیان نهاده است. داعش از بدو پیدایش به ارزش استثنایی رسانه و نقش آن در گسترش پیام‌های سیاسی و مبارزه سلفی‌گرایانه پی برد. مفهوم جهاد الکترونیکی از دوران الزرقاوی مطرح بوده است و تاکنون ادامه دارد. ابوالاثیر عمر العبسی، سازمان رسانه و ارتباطات را مدیریت می‌کند. بخش رسانه و ارتباطات داعش از نظر محتوا و شکلی گسترش زیادی پیدا کرد. الفرقان، مؤسسه‌ای قدیمی برای تولیدات رسانه‌ای داعش است، ولی رسانه‌های صوتی و تصویری متعدد دیگری از جمله دابق،^۲ العتصام،^۳ الحیات،^۴ الخلافة،^۵ الوفا،^۶ الغربا^۷ و ... تأسیس کردند. همچنین بعضی رسانه‌های محلی در استان‌های تحت کنترل داعش فعالیت می‌کنند. ضمناً تعدادی روزنامه و نشریه به زبان عربی و انگلیسی چاپ می‌کنند. حساب توئیتر داعش با تصاویر، هشتک و لینک فعال است و به آن پست ارسال می‌شود (Lerman, 7/7/14).

1. Abu al-Atheer 'Amro al-'Absi

2. Dabiq

3. Al- Itisam

4. Al-Hayat

5. Al-Khilafah

6. Al-Wafaa

7. Al-Ghurabaa

سازمان رسانه‌ای داعش، فعالیت‌های آن‌لاین به زبان روسی و انگلیسی دارد. این بخش تولیدات خود را به زبان‌های متنوعی مانند انگلیسی، فرانسوی، آلمانی، اسپانیایی و اردو ترجمه می‌کند و در اختیار دیگران قرار می‌دهد. سازمان تعداد زیادی از سایت‌ها و فروم‌های آن‌لاین را کنترل می‌کند که اطلاعات زیادی درباره ایدئولوژی، گفتمان، روش جذب نیرو، جذب بودجه، تاکتیک‌های پنهان، بمب‌سازی و سایر نیازمندی‌های جنگ چریکی در اختیار افراد می‌گذارند. تولیدات رسانه تصویری داعش بسیار حرفه‌ای و توسعه‌یافته است. پس از اشغال موصل در ۱۰ ژوئن ۲۰۱۴، داعش ویدئوهای مخوف و ترسناک از سر بردن گروگان‌های خود را به نمایش گذاشت.

(و) بخش مالی (بیت‌المال)

داعش ثروتمندترین گروه تروریستی است که حتی از القاعده و شاخه‌هایش متمول‌تر است. در دوران الزرقاوی سازمان قادر به ایجاد شبکه مالی گسترده و پهناور جذب منابع پولی بود. کمیته مالی تبرعات از تجار، مساجد، دولت‌های کشورهای خلیج فارس، اروپا و درون عراق جمع‌آوری می‌کرد. با افزایش نفوذ و قدرت دولت اسلامی عراق، وزارت مالی تشکیل و منابع نفتی عراق را مدیریت کرد.

امروز البغدادی بیت‌المال را مدیریت می‌کند و مسئولیت آن را به موفق مصطفی الکرموش^۱ سپرده است. پس از در اختیار گرفتن کنترل موصل، منابع مالی داعش بسیار افزایش یافت. بعضی مطالعات نشان می‌دهد که سرمایه داعش حدود دو میلیارد دلار است (Ahmad Muhammad Abu Zaid, 2014). منابع مالی شامل تبرعات، هدایا، خیرات، زکات، خون‌بهای گروگان‌های خارجی، مصادره اموال، معدن‌ها، مالیات، پول نقد در بانک‌ها، قاچاق طلا و میراث فرهنگی و محصولات کشاورزی است. پس از اشغال موصل، داعش به سیستم بانک عراق در داخل و خارج عراق دست یافت و با حدود ۹۰ شعبه آن کار می‌کند (FATF, 2015: 29). بیش از ۲۰ مؤسسه مالی سوریه نیز در مناطق جغرافیایی در اختیار داعش، مشغول به کارند و با شعبه مرکزی در دمشق و سیستم مالی بین‌المللی در ارتباط هستند (US Department of the Treasury, Press Release, 2012). حدود ۴۲۵ میلیون دلار نقد از بانک موصل به غنیمت برد (McCoy, 6/12/14)، هر چند قبل از آن نیز از طرق مختلف درآمد کسب می‌کرد (Laub, 6/12/14).

1. Muwaffaq Mustafa Al-Karmoush

ز) شورای نظامی

نهاد حیاتی داعش کمیته نظامی است که اعضای آن ۹ تا ۱۳ نفر هستند (Hisham al-Hashimi, June 15, 2014). البغدادی مسئولیت کمیته را به حاج بکر^۱ سپرده بود، ولی در حال حاضر ابومسلم الترمکمانی^۲ مسئول آن است. شورا شامل فرماندهان قطاع است که در هر قطاع سه گردان با ۳۰۰-۴۰۰ جنگجو دارد. هر گردان به چند دسته ۵۰-۶۰ جنگجو تقسیم می‌شود. کمیته نظامی به نیروی سریع، واحد انتحاری، نیروی پشتیبانی، نیروی تک‌تیرانداز و نیروی کمین تقسیم شده است. تعداد جنگجویان تکفیری به سرعت افزایش یافته است، به طوری که تخمین زده می‌شود بین ۹۰۰۰ تا ۲۲۰۰۰ در سال ۲۰۰۱ به ۳۰،۰۰۰ تا ۸۸،۰۰۰ نفر در سال ۲۰۱۳ رسیده است (Seth G., 2014). موفقیت‌های داعش در ۲۰۱۴ نیز باعث جذب جنگجویان از اقصی نقاط جهان برای جنگ در سوریه، عراق، سومالی، لیبی، افغانستان و پاکستان شد (Rick Jr, 2015).

کمیته نظامی کلیه عملیات‌ها و مأموریت‌های نظامی را انجام می‌دهد. نیروی نظامی داعش از افراد خارجی تشکیل شده است. بر اساس گزارش سازمان اطلاعاتی آمریکا، جنگجویان داعش بین ۲۰،۰۰۰ تا ۳۱،۵۰۰ نفر (washingtonpost.com/world/national-security) تخمین زده می‌شود (cnn.com/2014/09/11/world/meast/isis-syria-iraq/index.html) که عمدتاً داوطلبان خارجی (soufangroup.com/foreign-fighters-in-syria/ August 2014) از خاورمیانه، آمریکای شمالی، اروپا و آسیا هستند که بیانگر جامعه بین‌المللی است.

سربازان انفرادی یا قبایل تحت کنترل آنهاست. این تعداد نیروی خارجی جنگجوی با تجربه خود تهدید بزرگی برای کشورهای متبوع آنها محسوب می‌شوند؛ به طوری که گفته می‌شود ۱۱ درصد جنگجویان خارجی تهدید بالقوه پس از بازگشت به کشورشان هستند (Hegghammer, February 2013: 1-15). حداقل ۳۳۰ تروریست بالقوه خارجی وجود دارد (Taylor, 24 July 2014). نمونه مهدی نموچی^۳ در بروکسل (Penketh, 2014) و ابراهیم بوندی^۴ در فرانسه نشان‌دهنده ترس از اقدامات تروریستی است (Bacchi, 26 June 2014). مقامات بریتانیایی ۵۰۰ درصد افزایش دستگیری در سال ۲۰۱۴ نسبت به ۲۰۱۳ داشتند (Holden, 29 August 2014). جنگجویان موجود در سوریه شامل گروه‌های زیر می‌شوند:

1. Haji Bakr
2. Abu Muslim Al-Turkmani
3. Mehdi Nemmoche
4. Ibrahim Boudina

- جیش المجاهدین و الانصار^۱ از شمال قفقاز روسیه
- القاعده

- حرکت شام الاسلام^۲ از مراکش

- جنبش اسلامی ترکستان غربی^۳ از چین

- کتائب سوکار العز^۴ از عربستان سعودی

- کتائب الخدر^۵ از عربستان سعودی

- جند الشام^۶ از لبنان

- جنود الشام^۷ از قفقاز شمالی روسیه

- کتائب البتار الليبا^۸ از لیبی

- اسود الخلیفه^۹ از مصر

- کتائب امام البخاری^{۱۰} از ازبکستان

- فرقه الغربا^{۱۱} از فرانسه

- شبکه دبیس و شام المالحیم^{۱۲} از بلژیک و هلند (Zelin, 30 June 2014)

ح) کمیته امنیتی

این کمیته عملیات‌های اطلاعاتی و امنیتی سازمان را انجام می‌دهد (۲۰۱۴ Anna, August) که مسئولیتش با ابوعلی الانباری،^{۱۳} عضو سابق اطلاعات ارتش است. امور امنیتی سازمان و امنیت البغدادی مثل امنیت محل اقامت، ملاقات‌ها و تحرکات او را به عهده دارد. این کمیته به اقدامات امنیتی فرماندهان در استان‌های گوناگون، قلمرو سرزمینی و شهرها و اجرای مجازات دادگاه‌ها نظارت دارد. همچنین نفوذ در سازمان رقیب و جلوگیری از نفوذ

1. Jaysh Al-Muhajireen wa al-Ansar

2. Harakat Sham Al-Islam

3. East Turkestan Islamic Movement

4. Katibat Suqur Al-'Izz

5. Katibat Al-Khadra

6. Jund Al-Sham

7. Junud Al-Sham

8. Katibat Al-Battar Al-Libiya

9. Usud Al-Khilafa

10. Katibat Imam Al-Bukhari

11. Firqat Al-Ghurabaa

12. The De Basis and Sham Al-Malahim Networks

13. Abu Ali Al-Anbari

دشمن و نظارت بر واحد انتحاری و واحد مخفی با هماهنگی شورای نظامی جزو وظایف آن است. هماهنگی ارتباط بین بخش‌های سازمان در مناطق تحت کنترل را نیز به عهده دارد. واحدهای ویژه، ترورهای سیاسی، دزدیدن افراد و جمع‌آوری بودجه و خون‌بها را نیز انجام می‌دهد.

ط) تقسیمات اداری

داعش ۱۶ ولایت در مناطق تحت کنترل دارد (Anjarini, July 10, 2014) که برای هر کدام والی منصوب می‌کند که چند امیر مثل امیر نظامی و امیر شریعت به او کمک می‌کنند. هر کدام از این امیرها چندین امیر نظامی، امنیتی و شریعت در شهرهای مختلف دارد که به امور رسیدگی می‌کنند. مرکز دولت اسلامی شهر رقه در سوریه که در مارس ۲۰۱۳ تحت کنترل داعش قرار گرفت (Holliday, March 15, 2013)، الگو و ویترین حکومت‌داری آنهاست. رقه یکی از پایگاه‌های اصلی حزب بعث سوریه بود و در آن طرح‌های مختلف دولت سوریه اجرا شده است (Ababsa, 2009). داعش و جبهه النصره برای تسلط بر رقه با یکدیگر درگیر شدند تا اینکه در نهایت داعش کنترل رقه را به دست گرفت و والی جبهه النصره با طرفدارانش را از شهر بیرون کرد (Essam, January 30, 2014).

نتیجه‌گیری

ساختار القاعده تا ۱۱ سپتامبر سلسله‌مراتبی بود، ولی پس از حمله آمریکا به افغانستان، دیگر این نوع ساختار پاسخگو نبود و باید منعطف می‌شد. القاعده یک سازمان شبکه‌محور با گردش اختیار و قدرت مبتنی بر موقعیت فرد درون شبکه است. ایدئولوژی نقش بسیار مهمی درون شبکه‌ای دارد که گروه‌ها را به اصول استاندارد و راهنما مطمئن می‌کند. بازسازی و انتقال سازمان بسیار سخت بوده و هنوز القاعده درگیر گذار از ساختار سلسله‌مراتبی به پویاست و این انتقال فرایندی کوتاه‌مدت نیست. سازمان پویا برای القاعده مفید است، زیرا برای شکست‌ناپذیر بودن در مقابل عملیات ضدتروریستی می‌تواند از آن استفاده کند (Gryc, www.i2r.org, p.7).

انتخاب سازمان منعطف، شبکه‌ای‌محور و چندملیتی القاعده تفکر شده و بنیان قوی دارد. اعضای آموزش‌دیده یکی از بزرگ‌ترین دارایی القاعده است. شبکه چندملیتی القاعده باعث قوت آن می‌شود و از چند تکه شدن و اتلاف نیرو جلوگیری می‌کند (Lortinser, 2007).

تجلیل و تشویق بمب‌گذاری انتحاری، انتشار توجیه خشونت زیرساخت ایدئولوژیکی برای اسلام‌گرایان رادیکال ایجاد و آنها را قادر به اقدام انفجاری می‌کند (Baran, 2005:75).

داعش دارای دو ساختار اداری و تروریستی است. ساختار اداری متمرکز و سلسله‌مراتبی با رهبری منسجم بالا به پایین است؛ ولی سازمان تروریستی آن غیرمتمرکز و خودگردان است. در ابتدا و قبل از حمله آمریکا و متحدانش به افغانستان، ساختار القاعده متمرکز بود و همه عملیات‌ها توسط القاعده مرکزی در افغانستان هدایت می‌شد؛ ولی پس از حمله، القاعده به بازسازی سازمان خود پرداخت و از ساختار متمرکز به ساختار غیرمتمرکز و شبکه‌ای تغییر جهت داد. پس از انتقال مرکز فعالیت الزرقاوی از افغانستان به عراق که زمینه‌ساز تشکیل داعش شد، در سازمان تروریستی عملیات‌ها حول محور ایدئولوژی بنیادگرایی صورت می‌گرفت. داعش با تشکیل دولت و اعلام خلافت، سازمان خود را در دو بخش اداری و متمرکز در جغرافیای سوریه و عراق و سازمان تروریستی غیرمتمرکز ایجاد کرد. سازمان تروریستی بدون رهبری متمرکز و براساس راهنمایی‌های ایدئولوژیک و هسته‌های خودگردان و خودکفا به انجام عملیات مشغول شد. سازمان‌های تروریستی تکفیری در سراسر جهان با داعش اعلام بیعت کرده و مبتنی بر راهبرد ایدئولوژیک، اهداف عملیاتی خود را انتخاب و به انجام آن مبادرت می‌کردند. در انجام عملیات، رهبری سلسله‌مراتبی نداشتند و هیچ‌گونه هماهنگی با رهبری مرکزی نمی‌کردند.

منابع فارسی

بی‌بی‌سی فارسی (بی‌تا)، «بحران سوریه: مخالفان سیاسی و مسلح بشار اسد»
سایت الوقت (۱۳۹۳)، «تحلیل و تبیین ساختار سازمان القاعده»، ۲۲ دی.
سید اسماعیلی، حجت (۱۳۹۳)، «حس مشترک - مقایسه سازمان مجاهدین و گروه‌های
تروریستی داعش و النصره»، سایت ایران دیدبان، دوشنبه ۱۶ تیر - محمدی فر، هادی (۱۳۹۲)،
«جبهه النصره، نخله فکری، ساختار سازمانی و چشم‌انداز آن در تحولات سوریه»، خبرگزاری
فارس، ۳۱ تیر.

منابع لاتین

Ababsa, Myriam (2009), La recomposition des allégeances tribales dans le
moyen- Euphrate syrien (1958-2007), études rurales, 2009 http://hal.archives-ouvertes.fr/docs/00/46/75/92/PDF/Ababsa-Etudes_Rurales_184.pdf

Abouzeid, Rania (2014), "The Jihad Next Door: The Syrian Roots of Iraq's
Newest Civil War," *Politico*, 23 June <<http://www.politico.com/magazine/story/2014/06/al-qaeda-iraq-syria-108214.html#.U9NsJVYpTR0>>.

AbuHanieh, Hassan (2015), Mohammad Suliman AbuRumman, The Islamic
State Organization/ The Sunni Crisis and the Struggle of Global Jihadism/
Friedrich Ebert Stiftung.

Ahmad Muhammad Abu Zaid, From Donations to Oil: How ISIS became
the Richest Terrorist Organization in the World September 10th, 2014,
available [in Arabic] on the following link: <http://www.rcssmideast.org/Article/2668/%D9%83%D9%8A%D9%81->

al`Ubaydi (2914), "Letters from Abbottabad: Bin Ladin Sidelined?"
Combating Terrorism Centre: 14-15.

"Al-Hayāt Media Center presents a new issue of the Islamic State's
magazine: 'Dābiq #1,'" Jihadology (blog), 5 July 2014, <<http://jihadology.net/2014/07/05/al-hayat-media-center-presents-a-new-issue-of-the-islamic-states-magazine-dabiq-1/>>.

Al-Hashimi, Hisham (2014), The Structure of ISIS (ISIS: The 18 Deadliest
Terrorists who Threaten the Stability of Iraq), Al-Mada Newspaper, June 15,
available [in Arabic] on the following link:

al-Hashimi, Hisham (2014), The Structure of ISIS: The 18 Deadliest Terrorists who Threaten the Stability of Iraq), Al-Mada Newspaper, June 15, available [in Arabic] on the following link:<http://almadapaper.net/ar/printnews.aspx?NewsID=466428>

Alshech, Eli (2014), 'The Doctrinal Crisis within the Salafi-Jihadi Ranks and the Emergence of Neo-Takfirism', Islamic Law and Society 21, 8.

a-new-video-message-from-the-islamic-state-of-iraqand-al-sham-for-the-good-of-the-ummah/.

"Armed Conflict in Syria: Overview and U.S. Response" (September 2014).

Anjarini, Suhaib (2014), The Islamic State: from Al-Baghdadi the Founder to Al-Baghdadi the Caliph , al-Akhbar Newspaper, July 10, available [in Arabic] on the following link:<http://www.al-akhbar.com/node/210299>.

Arakan Mujahideen video 1. (2013, August 23), [Video podcast]. Retrieved from

Arango, Tim and Eric Schmitt (2014), "Escaped Inmates from Iraq Fuel Syrian Insurgency," *The New York Times*, 12 February, <<http://www.nytimes.com/2014/02/13/world/middleeast/escaped-inmates-from-iraq-fuel-syria-insurgency.html>>.

available at the following link: <https://nokbah.com/~w3/?p=552>

Ayman al-Zawahiri (2014), 'On the Establishment of al-Qaeda in the Indian Subcontinent'.

Bacchi, Umberto (2014), "France: ISIS Jihadi Mehdi Nemmouche to Be Extradited over Brussels Jewish Museum Attack," International Business Times, 26 June, <<http://www.ibtimes.co.uk/france-isis-jihadist-mehdi-nemmouche-be-extradited-over-brussels-jewish-museum-attack-1454356>>; Paul Cruickshank, "Raid on ISIS Suspect in the French Riviera," CNN, 28 August 2014, <<http://edition.cnn.com/2014/08/28/world/europe/france-suspected-isis-link/>>.

Barabási, Albert-László (2003), Linked. USA: Plume.

-Baran, Zeyno (2005), Fighting the war of ideas, *Foreign Affairs*, Volume 84, No 6. ovember/December.

Barrett, Richard (2014), The Soufan Group,"Foreign Fighters in Syria,"

Last modified June, Accessed October 10, 2014. <http://soufangroup.com/wpcontent/uploads/2014/06/TSG-Foreign-Fighters-in-Syria.pdf>;

Barrett, Richard (2014), Foreign Fighters in Syria (The Soufan Group).

Bartlett, C.A. & Goshal, S. (2002), *Managing Across Borders: The Transnational Solution*, Boston: Harvard Business School Press.

Basile, Mark (2004), 'Going to the Source: Why al Qaeda's Financial Network is likely to Withstand the Current War on Terrorist Financing', *Studies in Conflict and Terrorism* (27).

- Bayoumy, Yara (2014), "Islamic State Urges Attacks on U.S., French Citizens, Taunts Obama," Reuters, 22 September, <<http://www.reuters.com/article/2014/09/22/us-iraq-crisis-adnani-idUSKCN0HH1MB20140922>>.

Beauchamp, R. et al. (2004), Business Lessons from Terrorists, World Economic Forum, Annual Meeting 2004. Contributors: Beauchamp, R., Elliott, M., Geus, A., Hoffman, B., Sehgal, I., Stern, J. 23. March 2005 <http://www.weforum.org/site/knowledgenavigator.nsf/Content/_S10405>

Bennet, James (2001), "Arafat and Peres Agree to Meet Today in Gaza in First High Level Talks Since July," *New York Times*, September 26.

-Benotman, Noman and Roisin Blake (2012), Jabhat al-Nusra Jabhat al-Nusra li-ahl al-Sham min Mujahedi al-Sham fi Sahat al-Jihad.at: www.quilliamfoundation.org/wp/.../jabhat-al-nusra-a-strategic-briefing.pdf.

Beshears, F. (2005), Mintzberg's Taxonomy of Organizational Forms, 23 March 2005: <<http://istsocrates.berkeley.edu/~fmb/articles/mintzberg/>>

Bilger, Alex (2014), "ISIS Annual Reports Reveal a Metrics-Driven Military Command", 5/22/2014, Institute for the Study of War.

Brachman, Jared (2009), *Global Jihadism: Theory and Practice*, London: Routledge.

Brynjar, Lia and Thomas Hegghammer, (2004), "Jihadi Strategic Studies: The Alleged Al

Burke, J. (2004), "Think Again: Al Qaeda (2004)", *Foreign Policy*, May/June 2004; ABI/INFORM Global, Online: 23. March 2005: <http://www.foreignpolicy.com/story/cms.php?story_id=2536&print=1>

Burke, Jason (2004) 'Al Qaeda', *Foreign Policy*, May-June.

Cafarella, Jennifer (2014), "Resistance Emerges as ISIS Consolidates in Deir ez-Zour," ISW Syria Blog, July 15, <http://iswsyria.blogspot.com/2014/07/resistance-emergesas-isis-consolidates.html>.

Camille Tawil (2011), 'How Bin Laden's Death will Affect al-Qa'ida's Regional Franchises', *Combating Terrorism Center: CTC Sentinel* (May).

Caris, Charles C. & Samuel Reynolds (2014), ISIS Governance in Syria, *Middle East Securhyy* Report 22, United States of America, Institute for the Study of War.

Carley, Kathleen M., et al. (2004), Destabilizing Terrorist Networks, 2003, 21 Nov:

Carley, Kathleen M., et al. Destabilizing Terrorist Networks (2003), 21 Nov: [ccfr/report%20on%20jessica%20stern%20event%2024mar04.pdf](#)>33.

Celso, Anthony (2014), *Al-Qaeda's Post-9/11 Devolution: The Failed Jihadi Struggle against the Near and far Enemy*, London: Bloomsbury.

Chehab, Zak (2006), *Inside the Resistance: Reporting from Iraq's Danger Zone*, New York: Nation Books.

"Chair's Briefing to the Security Council: Statement delivered on behalf of the Al-qaida sanctions committee",

-Clarke, Richard A.(2004), "A War of Ideas," *Washington Post*, 21 November.

Cohen, David S. (2009), 'Remarks to the ABA/ABA Money Laundering Enforcement Conference', *US Department of the Treasury*, (12-10).

Collective Behavior," *Unpublished Manuscript*, Stanford University.

Connors, Will, Siobhan Ghorman, and Sarah Childress, (2010),"Somali Militant Group Built Training Camps, alQaeda Links," *Wall Street Journal*, July 17.

Cooley, J.K. (1999), *Unholy Wars: Afghanistan, America and International Terrorism*, London: Pluto Press.

Davalo, Eric, and Patrick Naïm (1991), Neural Networks, Trans. A. Rawsthorne, Hong Kong:

David Rose (2002), 'The Osama Files', *Vanity Fair*, (January issue).

"Declaration of Jabhat al-Nusra for the People of Syria from the Mujahideen

of Syria in the Fields of Jihad (2012),” *al-Manarah al-Bayda Foundation for Media Production*, 23 January, <<http://jihadology.net/2012/01/24/al-manarah-al-bayda-foundation-for-media-production-presents-for-the-people-of-syria-from-the-mujahidin-of-syria-in-the-fields-of-jihad-jabhah-al-nusrah-the-front-of-victory>>.

Denécé, E. (2004), “Al-Qaeda: La Holding et Ses Filiales”, *Politique Internationale*, No. 104, été.

Dubois, A. & Torvatn, T. (2002), “Towards a Network Theory of the Firm”, *Journal of Customer Behavior*, Scotland, U.K.: Westburn.

Ellis, Brent (2003), “Countering Complexity: An Analytical Framework to Guide Counterterrorism Policy-Making”, *Journal of Military and Strategic Studies* 6, No. 1, Spring: 11.

Essam, Wa’il (2014), [Causes for the unexpected fall of ar-Raqqa at the hands of the Islamic State... the relationship between Jabhat al-Nusra and ‘Daesh’ in the city ... from a solid alliance to a relentless war], al-Quds al-Arabi, January 30, <http://www.alquds.co.uk/?p=128801>.

Farah, D. & Finn, P. (2003), “Al Qaeda Franchises Brand of Violence to Groups Across World”, *Washington Post:Terrorism Inc*, 21. Nov. 2003, 23 March 2005 <<http://www.washingtonpost.com/ac2/wp-dyn/A1934-2003Nov20?language=printer>>

FATF (2015), Financing of the Terrorist Organisation Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL), FATF, www.fatf-gafi.org/topics/methodsandtrends/documents/financing-of-terrorist-organisation-isil.html, p.29.

“FACTBOX: Security Developments in Iraq, August 15,” Reuters, 15 August 2011, <<http://www.trust.org/item/?map=factbox-security-developments-in-iraq-august-15/>>.

Feuer, A. (2001), “Bin-Laden Group had Extensive Network of Companies”, Witness Says, *New York Times*, 23.March 2005 <http://www.vitrade.com/sudan_risk/laden/210213_extensive_bin_laden_company_network.htm>

Finemann, M. et al. (2001), “Life Inside Al Qaeda: A Destructive Devotion”, *Los Angeles Times*, 24. Sept. 23.

Fishman, Brian (2008), ‘Using the Mistakes of al Qaeda’s Franchises to

Undermine its Strategy', *Annals of the American Academy of Political and Social Science*.

"Fifteenth report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2083 (2012), concerning Al-Qaida and associated individuals and entities" January 23, 2014.

Frerichs, N. (2004), "A Stern Warning", 23 March <<http://www.globalchicago.org/reports/>

From Al-Qaeda to ISIS: The Changing Structure of the Global Jihad and the Implications for Israel, paper no. 23, July 2014, p.4.

Gallab, Abdullahi A (2008), *The First Islamist Republic: Development and Disintegration of Islamism in Sudan*, Ashgate Publishing, Ltd.

Gardner, H. (2005), *Four forms of Terrorism, Scripta Politica et Economica Spring 2005* □ *American University of Paris*, Paris: Tanghe Printing.

Garreau, J. (2001), "Disconnect the Dots", *The Washington Post*, 16 Sept.

Gerges, Fawaz A. (2011), "The Future of Al Qaeda", *Democracy: A Journal of Ideas* (22), Autumn, 30.

Gerges, Fawaz A., (2009), *The Far Enemy: Why Jihad Went Global*, Cambridge University Press: Cambridge.

Grand, Chip Le (2014), "Teen Terrorist Abdul Numan Haider May Not Have Acted Alone: Police," *The Australian*, 25 September, <http://www.theaustralian.com.au/in-depth/terror/teen-terrorist-abdul-numan-haider-may-not-have-acted-alone-police/story-fnpdbcmu-1227070024066>.

Green, Shane (2014), "The Young Faces of Terror," *The Sydney Morning Herald*, 27 September, <<http://www.smh.com.au/national/the-young-faces-of-terror-20140926-10mf9v.html>>.

Grudgings, Steve and Trinna Long (2014), "Malaysian Militants Bought Bomb Material for Planned Attack – Official," Reuters, 21 August, <<http://www.reuters.com/article/2014/08/21/us-malaysia-islamicstate-idUSKBN0GL0BQ20140821>>.

Gryc, Wojciech Al Qaeda: Corporate hierarchy or biological entity? initiative for Interdisciplinary research. <http://www.i2r.org>,

Gunaratna, R. (2002), *Inside Al Qaeda – Global Network of Terror*, New York: Berkley.

Gunaratna, R. (2004), "The Post-Madrid Face of Al Qaeda", *The Washington Quarterly*, 27:3.

Hall, John (2014), "The ISIS map of the world: Militants outline chilling five-year plan for global domination as they declare formation of caliphate - and change their name to the Islamic State." Daily Mail, June 30, 2014. <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2674736/ISIS-militants-declare-formation-caliphate-Syria-Iraqdemand-Muslims-world-swear-allegiance.html> (accessed October 10, 2014).

Halliday, Fred (2002), *Two Hours that Shook the World*, London: Saqi Books.

Hashim, Ahmed (2015), The Transnational Impact of ISIS and the Islamic State in Asia, RSIS Report

Hegghammer, Thomas (2006), 'Global Jihadism after the Iraq War', *The Middle East Journal* (60) Winter, 14.

Hegghammer, Thomas (2013), "Should I Stay or Should I Go? Explaining Variation in Jihadists' Choice Between Domestic and Foreign Fighting," *American Political Science Review* 107, No. 1, February.

"Hilf al-Mutaybeen," available [in Arabic] on the following link: <http://www.youtube.com/watch?v=60mgEeNc7Z8>

Hoffman, B. (2003b), "The leadership Secrets of Osama Bin Laden The terrorist as CEO", *The Atlantic Monthly*, 23. March : <<http://www.theatlantic.com/doc/prem/200304/hoffman>> <<http://www.donaldsensing.com/>

Holden, Michael (2014), "Top UK Anti-Terrorism Official Says Syria-Related Arrests Soar," Reuters, <<http://uk.reuters.com/article/2014/08/26/uk-iraq-security-foley-britain-idUKKBN0GQ1IP20140826>>; "UK Terror Threat Raised to 'Severe'" BBC News, 29 August, <<http://www.bbc.com/news/uk-28986271>>.

Holliday, Joseph (2013), "The Opposition Takeover in al-Raqqa," Institute for the Study of War, March 15, <http://www.understandingwar.org/backgroundunder/opposition-takeover-alraqqa>.

Hossal, Robert (2012), 'The Evolution of Al Qaeda's Strategy after Afghanistan', [online] Available at: <<http://www.smartwar.org/2012/02/>

the-evolution-of-al-qaedas-strategy-after-afghanistan/> [Accessed on 29 September 2014].

Hutchison, Nicole (2010), Al-Qaeda: Study of Decentralized Organization, 8th Conference on Systems Engineering Research March 17-19, , Hoboken, NJ.

“IDF Intelligence: Al-Qaeda Already Operating in Gaza,” Maariv (Hebrew), October 17, 2005.

Individuals, Groups, Undertakings and Other Entities Associated with Al-Qaida, 2014”; Crenshaw 2013.

“Islamic State ‘has 50,000 fighters in Syria’,” Al Jazeera, August 19, 2014.

ISIS Wilayat Aleppo Twitter post, [“The history, situation, borders, statistics, and the fighting fronts”], June 25, 2014, <http://justpaste.it/HalabReport>.

ISIS Wilayat Aleppo Twitter post, [“The history, situation, borders, statistics, and the fighting fronts”], June 25, 2014, <http://justpaste.it/HalabReport>.

Journal of Counterterrorism and Homeland Security International 11 (1).

Kahl, Colin (2010), “Breaking Dawn: Building a Long-term Strategic Partnership with Iraq,” *Foreign Policy*, 31 August, <http://mideastafrica.foreignpolicy.com/posts/2010/08/31/breaking_dawn>.

Kaplan, Eben (2007), ‘The Rise of al-Qaedaism’, *Council on Foreign Relations*, (18-07).

Karam, Zeina, and Qassim Abdul-Zahra (2013), “Al Qaeda’s Nusra Front Leader Stays in Syria Shadows,” Associated Press, 4 November, <<http://www.thenational.ae/world/middle-east/al-qaedas-nusra-front-leader-stays-in-syrias-shadows>>.

Kazimi, Nibras (2006), “Zarqawi’s Anti-Shia Legacy: Original or Borrowed?” Hudson Institute, 1 November, <<http://www.hudson.org/research/9908-zarqawi-s-anti-shia-legacy-original-or-borrowed-#BkMkToFoot2>>.

“Khalifah ENT,” First Appearance of Abu Bakr Al Baghdadi ISIS Caliph [FULL English Subtitles], Web,

Knights, Michael (2014), “ISIL’s Political-Military Power in Iraq,” CTC Sentinel, 27 August, <<https://www.ctc.usma.edu/posts/isils-political-military-power-in-iraq>>.

Krishnamurthy, Rajeshwari , (2014), Three Years after Osama bin Laden Al

Qaeda Today: Transitions and Trajectories, IPCS Special Report # 165, October 2014, Institute of Peace and Conflict Studies (IPCS).

Lahoud, Nelly, Stuart Caudill, Liam Collins, Gabriel Koehler-Derrick, Don Rassler, and Muhammad

Langdon, Christopher, ed. (2003), *The Military Balance* 2003-2004, London: Oxford University Press.

Laub, Zachary and Jonathan Masters, "Islamic State in Iraq and Greater Syria", 6/12/14, Council on Foreign Relations.

Lerman, David, "Behading #WorldCup Shows Islamic State's Online Savvy". 7/7/14. Bloomberg

Lewis, Bernard (1998), "License to Kill: Usama bin Ladin's Declaration of Jihad," *Foreign Affairs*, November/December.

Lewis, Jessica D. (2013), "Al-Qaeda in Iraq Resurgent: The Breaking the Walls Campaign, Part I," Middle East Security Report 14, *Institute for the Study of War*, September 2013, <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/AQI-Resurgent-10Sept_0.pdf>.43

Lorünser, Britta (2007), Strategic management analysis of al Qaeda, The role of worldwide organization for a worldwide strategy, Problems and Perspectives in Management, Volume 5, Issue 4.

Maintained by the Al-Qaida Sanctions Committee with respect to individuals, groups, undertakings and other entities associated with Al-Qaida." Last modified September 23, 2014. Accessed October 10, 2014.

Making and Relationship with Iranian Clergy and Institutions," *Terrorism and Political Violence*

Manna, Haytham (2014), ISIS's Caliphate, From the Phantoms of Illusion to Lakes of Blood , Part I, Geneva:

Manna, Haytham (2014), ISIS's Caliphate, from the Phantoms of Illusion to Lakes of Blood , Part I, Geneva: Scandinavian Institute for Human Rights, August 2014, available [in Arabic] at the following link:<http://sihr.net/wp-content/uploads/2014/07/DAEESH-first-part1.pdf>. May 2014.

McAllister, Brad (2004), "Al Qaeda and the Innovative Firm: Demythologizing the Network," *Studies in Conflict & Terrorism* 27 (2004):

297-319.

McCants, Will (2014), "State of Confusion: ISIS Strategy and How to Counter it," *Foreign Affairs*, 10 September, <<http://www.foreignaffairs.com/articles/141976/william-mccants/state-of-confusion>>.

McCants, William, 'Excellent 2006 Translation of Naji's The Management of Savagery: The Most Critical Stage Through which the Umma will Pass.

McCormick and Giordano, 'Things Come Together'.

McCormick, Gordon and Frank Giordano (2007), 'Things Come Together: Symbolic Violence and Guerrilla Mobilisation', *Third World Quarterly*, 28.

McCoy, Terrence, "ISIS just stole \$425 million, iraqi governor says, and became the 'world's richest terrorist group'". 6/12/14, *The Washington Post*.

McMahon (2006), Capital Interview: Al-Qaeda Crippled But Resilient, August 21.

Messages from the Land of Epic Battles #14', " Jihadology, December 12, 2014, <http://jihadology>.

Michael Jenkins, Brian (2014), "The Devourers – Al-Baghdadi and The Islamic State," Brian Michael Jenkins (blog), September 04, <http://www.brianmichaeljenkins.com/2014/09/04/the-devourers-al-baghdadi-and-theislamic-state/> (accessed October 10, 2014).

Miller, M. & File, J. (2001), *Terrorism Fact book: Our Nation At War*, Bollix Books. 23. March.

National Commission on Terrorist Attacks – upon the United States (2004), Overview of the Enemy, Staff Statement No. 15.

[net/2013/12/12/al-furqan-media-presents-a-new-video-message-from-the-islamic-state-of-iraq-and-al-sham-messages-from-theland-of-epic-battles-14/](http://www.nctat.gov/net/2013/12/12/al-furqan-media-presents-a-new-video-message-from-the-islamic-state-of-iraq-and-al-sham-messages-from-theland-of-epic-battles-14/).

Neumann, Peter (2014), "Suspects into Collaborators," *London Review of Books* 36, No. 7, 3 April.

Osama bin Laden (1998), 'Jihad Against Jews and Crusaders', *Federation of American Scientists*, (23-08).

Penketh, Anne (2014), "Brussels Jewish Museum shooting: suspect with Islamist links arrested," *The Guardian*, June 01, <http://www.theguardian>.

com/world/2014/jun/01/suspect-arrest-brussels-jewish-museum-shooting (accessed October 10, 2014).

Pillar, Paul R. (2004), "Counterterrorism after Al Qaeda," *The Washington Quarterly* 27 (3):101-113.

Poland, James M.(2005), *Understanding Terrorism: Groups, Strategies, and Responses*, New Jersey: Pearson.

Pool, Jeffrey (trans.) (2004), 'Arqawi's Pledge of Allegiance to Al-Qaeda: from Mu'asker al-Battar, Issue 21', *Terrorism Monitor* 24.

Provides aid to the city of Khayr"], June 26, 2014, http://justpaste.it/igatha_5ir2.

Qaida Policy Study Preceding the Madrid Bombings," *Studies in Conflict and Terrorism*, 27:355-

Raab, J. & Milward, B. (2003), "Dark Networks as Problems", *Journal of Public Administration Research and Theory*, Oct. 13, 4; ABI/INFORM Global p. 413-417. Online: 23. March 2005 <<http://jpart.oupjournals.org/cgi/reprint/13/4/413.pdf>>

Rangstorp, Magnus (1994), "Hizbollah's Command Leadership: Its Structure, Decision-

Raphaeli, Nimrod (2005), "The Sheikh of the Slaughterers: Abu Mus'ab al-Zarqawi and the Al-Qaeda Connection," Inquiry & Analysis Series Report No. 231, *The Middle East Media Research Institute*, 1 July, <<http://www.memri.org/report/en/print1406.htm>>.

Raqqa Media Center, ["the Islamic State Sabran ya Nafsi Nashid at a Dawa Tent in Wilayat Raqqa"], April 24, 2014, YouTube -https://www.youtube.com/watch?v=rNA2flWyY_k

Raufer, Xavier (2003), "Al Qaeda: A Different Diagnosis," *Studies in Conflict & Terrorism* 26:391-398.

Rick Jr ,Brennan (2015),*The Growing Strategic Threat of Radical Islamist Ideology*, CA:RAND,2015,P.3

Riedel, Bruce (2010), *The Search for Al Qaeda: Its Leadership, Ideology, and Future*, Washington D.C.: Brookings Institution Press.

Robbins, S.P. & Coulter, M. (2005), *Management*, 8th ed., New Jersey:

Prentice Hall, Online: 23. March <http://www.suu.edu/faculty/calvasina/robbins_PPT10.ppt#1>

Rossomando, John (2014), "ISIS Inflicts Saudi-style Religious Police on Syrians," The Investigative Project on Terrorism, March 4, <http://www.investigativeproject.org/4303/isis-inflicts-saudi-stylereigious-police-on>.

- Roth, John, Douglas Greenburg and Serena Wille (2004), 'Al Qaeda's Means and Methods to Raise, Move and Use Money', Terrorist Financing Staff Monograph, UNT Libraries: Cyber Cemetery, 17.

Sageman, Marc (2008), 'The Next Generation of Terror', *Foreign Policy*, (March/April).

Saif al-Adel, "My Experience with Abu Musab al-Zarqawi," Minbar al-Tawhid wa al-Jihad (blog), <<http://www.tawhed.ws/r?i=ttofofom6f>>.

Scandinavian Institute for Human Rights, August 2014, available [in Arabic] at the following link: <http://sihr.net/wpcontent/uploads/2014/07/DAEESH-first-part1.pdf>

Scott, Lucas (2014), 'Iraq and Syria Q&A: Where does Islamic State Get its Funds?', EA World View, (11-07).

September 9.

Seth G., Jones (2014), A Persistent Threat: The Evolution of al-Qa'ida and Other Salafi Jihadists, Santa Monica, CA: RAND

Shultz, R. (2005), *Director, International Security Studies Program*, The Fletcher School of Law and Diplomacy, Tufts University. 23. March: <<http://fletcher.tufts.edu/faculty/shultz/ppt/Presentation1%20al%20Qaeda%20threat.ppt>>

Siegel, David A. (2005), "The Media as Spur and Spoiler: A Theory of Multiple Influences on

Smith, P. (2002), *Transnational Terrorism and the Al Qaeda Model: Confronting New Realities*, Parameters (US Army War College), Summer.

Smith, R. Jeffrey (2007), 'Hussein's prewar ties to al-Qaeda discounted', *Washington Post*.

Spyer, J. (2004), "The Al-Qa'ida Network and Weapons of Mass Destruction'", *Merla* (Middle East Review of International Affairs), Vol. 8,

No. 3, Sept. Online: 23. March 2005 <<http://www.ocnus.net/cgi-bin/exec/view.cgi?archive=53&num=13878>>

Stern, J. (2003), *Terror in the Name of God – Why Religious Militants Kill*, New York: Ecco-Harper Collins.

Szybala, Valerie “The Islamic State of Iraq and al-Sham and the ‘Cleansing of Deir Ez-Zour’,” ISW Backgrounder, <http://www.understandingwar.org/backgrounder/islamic-state-iraq-and-al-sham-and-%E2%80%9Ccleansing%E2%80%9D-deir-ez-zour;58>. ISIS has already eliminated its major competition among rebel forces in Deir ez-Zour.

Taylor, Adam (2014), “Could Syria’s Islamist Fighters Hit Europe?” *The Washington Post*, 24 July, <<http://www.washingtonpost.com/blogs/worldviews/wp/2014/07/24/could-syrias-islamist-fighters-hit-europe/>>.

The Economist, International (2004),” Amorphous but Alive □ Al-Qaeda”, Vol. 31, Iss. 8378, London, 5 June.

The First Cabinet Formation of the Islamic State of Iraq, April 19, 2007, from the book of Collective Archives of Speeches of Leaders of the Islamic State of Iraq, 1st Ed., 2010.

The list Established and Maintained by the Al-qaida Sanctions Committee with Respect to

The Soufan Group, “A Region Choked by bin Ladin-ism,” Last Modified September 09, 2014, Accessed October 10, 2014. <http://soufangroup.com/tsg-intelbrief-a-region-choked-by-bin-ladin-ism/>.

Tucker, Colin (2014), *The Islamic State Origins, Goals, and Future Implications*, The Eurasia Center, July 13.

Twelfth public hearing of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, Hearing Agenda, “The 9/11 Plot”, 16 June, 2004. Online: 22. March 2005 <<http://www.9-intelwire>

“Tracking Al Qaeda in Iraq’s Zarqawi: Interview with Ex-CIA Analyst Nada Bakos,” Musings on Iraq (blog), 30 June 2014, <<http://musingsoniraq.blogspot.com/2014/06/tracking-al-qaeda-in-iraqs-zarqawi.html>>.

United Nations Security Council, Al-Qaida Sanctions Committee, “The List established and

US Department of the Treasury, Press Release (2012), Treasury Sanctions Syria International Islamic Bank, www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/tg1596.aspx, accessed 10 February.

Wagemakers, Joas (2012), 'book is well worth a read, A quietist jihadi: the ideology and influence of Abu Muhammad al-Maqdisi, Cambridge: Cambridge University Press.

Wasserman, Stanley and Katherine Faust (1994), *Social Network Analysis: Methods and*

Wellman, Barry, and Stephen D. Berkowitz, eds (1988), *Social Structures: A Network Approach*, Greenwich: Cambridge University Press.

Wilayat Aleppo Twitter post, ["Muslims in Deir Hafer aid the men of the Islamic State in destroying the idols and polytheistic shrines"], May 30, 2014, http://justpaste.it/dw_89.

Wilayat al-Khayr Twitter post, ["On the occasion of the blessed month of Ramadan The Islamic State

Williams, P. (2001), Transnational Criminal Networks, (Chapter 3) Networks and Netwars: The Future of Terrorism, Crime, and Militancy, Eds. Arquilla, J. & Ronfeldt, D. U.S.: National Defense Research Institute, RAND Corporation, Online: 23. March 2005 <http://www.rand.org/publications/MR/MR1382/MR1382.ch3.pdf>

Williams, Timothy and Duraid Adnan (2010), "Sunnis in Iraq Allied with U.S. Rejoin Rebels," *The New York Times*, 16 October, <<http://www.nytimes.com/2010/10/17/world/middleeast/17awakening.html?pagewanted=all&r=0>>.

Wong, Kristina (2014), "ISIS Now 'Full-Blown Army,' Officials Warn," *The Hill*, 23 July, <<http://thehill.com/policy/defense/213117-us-officials-warn-isis-worse-than-al-qaeda>>.

Wordiq 24. June 2006 <<http://www.wordiq.com/definition/Al-Qaeda>>

Yazidis in Iraq: A Tough Time," *The Economist*, 13 November 2013, <<http://www.economist.com/blogs/pomegranate/2013/11/yazidis-iraq>>.

Zarqawi to "the two honorable brothers," February 2004, U.S. Department of State archives, <<http://2001-2009.state.gov/p/nea/rls/31694.htm>>.

Zelin, Aaron (2014), "Syria: The Epicenter of Future Jihad," Policywatch 2278, *Washington Institute for Near East Policy*, 30 June, <<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/26142>>.

Zimmerman, John C. (2004), "Sayyid Qutb's Influence on the 11 September Attacks," *Terrorism and Political Violence* 16: 222-252.

سایت‌ها

http://www.casos.ece.cmu.edu/casos_working_paper/Carley-NAACSOS-03.pdf>.

http://www.casos.ece.cmu.edu/casos_working_paper/Carley-NAACSOS-03.pdf>.

<http://www.hawkeye.cc.ia.us/faculty/moconnor/Violence%20War%20Terrorism.ppt#1>> p. 27

11commission.gov/hearings/hearing12.htm>p.2.

2014819184258421392.html (accessed October 10, 2014).

<http://almadapaper.net/ar/printnews.aspx?NewsID=466428>

<http://fas.org/sgp/crs/mideast/RL33487.pdf>

<http://jihadology.net/2013/12/12/al-furqan-media-presents-a-new-video-message-from-the-islamic-state-of-iraq-and-al-sham-messages-from-theland-of-epic-battles-14/>.

<http://online.wsj.com/articles/SB10001424052748703722804575369112124063190> (accessed October 10, 2014).

<http://soufangroup.com/foreign-fighters-in-syria/> August 2014.

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/08/islamic-state-50000-fighters-syria->

<http://www.cnn.com/2014/09/11/world/meast/isis-syria-iraq/index.html>.

<http://www.mashreghnews.ir/fa/news/196285/>

<http://www.mashreghnews.ir/fa/news/196285/> hasnt-wiped-anyout/2014/09/11/3c28d626-39bb-11e4-8601-97ba88884ffd_story.html?hpid=z1.

https://www.ctc.usma.edu/wp-content/uploads/2012/05/CTC_

LtrsFromAbottabad_WEB_v2.pdf (accessed
<https://www.youtube.com/watch?v=KcbRG1Slywk>.
<https://www.youtube.com/watch?v=kwwRI8r9ccU>. Accessed October
10, 2014.
[p://www.washingtonpost.com/world/national-security/us-weakens-al-
qaeda-groups-around-the-world-but-](p://www.washingtonpost.com/world/national-security/us-weakens-al-qaeda-groups-around-the-world-but-)

